

מאקויות לאמידה

הרפורמה המערכתית

לאיתור וטיפול בתלמידים

עם מאקויות לאמידה והפרעת קשב

תוכן העניינים

עמודים		
3 4 6	דבר מ"מ מנהל המינהל הפדגוגי- גב' מירי נבון פתח דבר- מנהלות אגף שפ"י, חינוך על יסודי ואגף לקויות למידה דבר יו"ר ועד ההורים היישוביים- מר פז כהן	
7	רקע	פרק א'
9	"מלקויות ללמידה" הרפורמה המערכתית לאיתור וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב	פרק ב'
11	תפיסה מנחה ועקרונות עבודה א. הגדרת לקות למידה על פי ה - DSM 5 ב. הגדרת הפרעת קשב על פי ה - DSM5 ג. מודל התגובה להתערבות - RTI	פרק ג'
18	שותפות חינוכית עם הורים	פרק ד'
21	תהליכי היישום	פרק ה'
21	אופן היישום ברשות המקומית	1.
25	אופן היישום בחטיבות הביניים	2.
32	תיק סמ"ל	3.
35	בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות	4.
37	תהליך ההפנייה לאבחון	5.
38	שותפי תפקיד	6.
46	יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" בקרב תלמידים עם לקות למידה ו/או הפרעת קשב הזכאים לשירותי חינוך מיוחד במסגרת תכנית השילוב	7.
53	תכנית ההתערבות התוספתית	8.
57	מתווה הפיתוח המקצועי למורים	9.
	נספחים: א. תיק סמ"ל ב. טופס בקשה לאישור תכנית התערבות תוספתית ג. טבלה מרכזת לסוף כיתה ז' ד. הדגמה לתכנית התערבות בכיתה ה. מכתב להורים	

דבר מ"מ מנהל המינהל הפדגוגי

הרפורמה "מלקויות ללמידה" שבבסיסה עומדת התפיסה כי יש לעבור מעיסוק בהתאמות בדרכי היבחנות למיקוד בתהליכי הוראה ולמידה מותאמים, הינה נדבך חשוב בהכלת תלמידים ובמתן מענה, כלים ואסטרטגיות למידה המותאמים לכל תלמיד. זאת, במטרה לקדם ולסייע לו להביא לכדי ביטוי את מלוא יכולותיו. היא באה להציע הסתכלות מערכתית, כוללת ופרטנית על תלמידים עם לקויות למידה וקשב הלומדים במערכת החינוך, תוך גיוס כלל הגורמים הרלוונטיים לקידומם.

הכלת הרפורמה באה בעקבות דיונים מעמיקים ותהליך גיבוש נרחב שראשיתם בכינוסה של ועדת מומחים בראשותה של פרופ' מלכה מרגלית ([ועדת מרגלית II](#)), והמשכם בדיונים במשרד החינוך בצוות בין-מנהלי ובהיוועצות עם מרכז השלטון המקומי, ארגוני המורים ופורום ועדי ההורים הישוביים.

הקו המנחה העובר כחוט השני לכל אורכו של מתווה התכנית הינו כי **על מערכת החינוך מוטלת האחריות לקדם תהליך מתמשך של התערבות פסיכו-פדגוגית לתלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב**, טרם ההפניה לאבחון ולשימוש בהתאמות בדרכי הבחנות. לקראת המעבר לתיכון, במידת הצורך, יתאפשר מימון אבחונים במרכזים שבפיקוח המשרד לתלמידים שאותרו וטופלו על ידי הצוות החינוכי, עברו תהליך התערבות ונמצאו כזקוקים להתאמות בדרכי הבחנות.

הרפורמה "מלקויות ללמידה" עוסקת בהעצמת תפקידם של צוותי החינוך באמצעות שלוש "רגלים": פיתוח מקצועי, רכישת כלים ומיומנויות לעבודה וליווי ע"י אנשי מקצוע מתחום לקויות למידה, מתן משאבים להתערבויות נוספות בבית"ס וביצוע תהליכי הערכה ובקרה באופן תדיר. זאת ועוד, משרתן של המת"ליות תורחב על מנת שילוו את הצוות החינוכי בתהליכי הטמעה, איתור, התערבות והערכה.

חשוב להדגיש כי ייחודיותה של הרפורמה מתבטאת בשיתופי הפעולה בין אגפי המשרד השונים שחברו יחד ליצירת תפיסה אחידה ושגרות עבודה שעליהן מתבססת התכנית. שיתופי פעולה אלה ניכרים כיום גם ברמת המחוז, הרשות המקומית וחטיבת הביניים.

בשנה"ל תשע"ח יישום הרפורמה החל ב- 15 רשויות מקומיות (76 בתי ספר) ובשנה"ל תשע"ט היישום יורחב ל-110 חטיבות ביניים נוספות (עוד 24 רשויות מקומיות) ברחבי הארץ. יישום הדרגתי זה מאפשר, הן למטה והן לשדה, למידת עומק משותפת של רכיבי הרפורמה, הסקת מסקנות והפקת לקחים ובעקבותיהם עריכת שינויים מתבקשים עד ליישום מלא בכל הארץ.

אבקש להודות לחנה שדמי, מנהלת אגף א' שפ"י, לצוות האגף ללקויות למידה ובראשו דני ז'ורנו, מנהלת האגף, ולשותפים נוספים במינהל הפדגוגי. כמו כן, שלוחה תודתנו לשותפים הרבים בוועדות השונות שסייעו בגיבוש ובניית מתווה התכנית, להורים, לשלטון המקומי ולעוד רבים אחרים.

מירי נבון

מ"מ מנהל המינהל הפדגוגי

פתח דבר

"בלכתו במורד הדרך / שלושה אנשים שם הלכו / האיש שהיה / האיש שאחרים ראו / האיש שרצה להיות" (מקור לא ידוע)

המסע של תלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב, ממי שהם למי שהם רוצים להיות, כרוך בבניית תשתית מקצועית של הצוות החינוכי והצוות המקצועי לעבודה מערכתית ופרטנית עם התלמידים המאותרים, בהגדרה מחודשת של הקושי, ביצירת אמון של התלמידים ביכולתם להסתכל מעבר ללקות, בחיבור מחדש לכוחות, ברכישת אסטרטגיות למידה מותאמות ובחיזוק האמון של המבוגרים, מורים והורים, בהם.

המציאות בשני העשורים האחרונים מצביעה על מגמה של עלייה חדה במספר הפונים לאבחון ובמספר הדורשים התאמות בדרכי הבחנות ומתוך כך, שימוש יתר בהתאמות בקרב תלמידים שאינם בהכרח נזקקים להתאמות אלה.

בקרב המאובחנים ובאי בית הספר השתרשה ההנחה כי כל תלמיד מאובחן הינו לקוי למידה וכל תלמיד עם לקות למידה זקוק להתאמות בדרכי הבחנות. "משוואה" שגויה זו הובילה לאישור מופרז של התאמות ועל כך העירו שני דוחות של מבקר מדינה.

כדי לשנות מציאות זו נדרשה תכנית מקיפה הכוללת היבטים מערכתיים, היבטים של הוראה ולמידה, היבטים של איתור וטיפול בתלמידים, תכנית הפועלת על פני כל רצף הגיל.

הרפורמה **"מלקויות ללמידה"** משנה את המיקוד ממתן התאמות להיבחנות למיקוד בדרכי הוראה ולמידה תוך חיזוק הצוות החינוכי שילמד להכיר את הקושי של תלמידים עם לקות למידה, לזהות את הכוחות שלהם, לאתר מענים חלופיים לדרך הלמידה ולצייד בכלים ואסטרטגיות למידה, שיסייעו לתלמידים להתמודד עם הקושי שלקויות הלמידה יוצרת עבורם.

תכנית העבודה ברפורמה מבוססת על המלצות [דוח וועדת מרגלית II \(2014\)](#), ועל עבודת וועדת היישום שכללה נציגים מהמטה, מהמחוזות, מהרשות המקומית וממסגרות החינוך, מנציגי ארגוני המורים ומנציגי פורום ועדי ההורים היישובים.

ההחלטה להעביר את שלב הגיל בו יתבצע תהליך אישור ההתאמות לחטיבת הביניים תאפשר תהליך זמן ארוך יותר בו יוכלו המורים להכיר את התלמידים ולסייע להם לצד ניתוק של ההחלטה על מתן אישור להתאמות בהבחנות מבחינות הבגרות.

יישום מיטבי של תכנית מערכתית מחייב שותפות של כל הגורמים המעורבים בקידום התלמידים המתקשים בחטיבת הביניים: מחנכים, מורים מקצועיים, מת"לית, יועצת חינוכית, רכזת ההשתלבות, מורת השילוב ופסיכולוג/ית בית הספר. ידע מקצועי, שפה אחידה ומתואמת והכרות עם המשימות הנדרשות ייצרו פעולות מתאימות שיסייעו בפיתוח והטמעת התכנית.

יישומה של הרפורמה "מלקויות ללמידה" ב- 15 רשויות מקומיות נבחרות בשנת הלימודים תשע"ח והרחבתה ל- 24 רשויות נוספות בשנת תשע"ט מהווה עבור אנשי המקצוע ברשויות אלה הזדמנות להשפיע ולהיות שותפים בעיצובה ופיתוחה לקראת הרחבת ההטמעה בהמשך בכל הארץ.

חוברת זו מפרטת את התפיסות המנחות ועקרונות העבודה, את עיקרי התכנית ותהליכי היישום ברמת הרשות המקומית וברמת חטיבת הביניים. ניתן למצוא בחוברת זו מידע על שותפי התפקיד, על תכניות התערבות, על ניהול תיק סמ"ל, על המתווה להכשרת המורים, על העבודה עם ההורים ולבסוף, על תהליך ההפניה לאבחון.

אנו מבקשות להודות לכל השותפים בגיבוש ובניית הרפורמה- חברי וועדת פרופ' מרגלית II, לחברי וועדת ההיגוי ליישום המלצות הוועדה, לצוות האגף ללקויות למידה, לצוות האגף לחינוך על יסודי, לאגף הבחינות, לאגף חינוך מיוחד, לאגף פסיכולוגיה ולאגף ייעוץ בשפ"י, למינהל פיתוח עובדי הוראה על שותפותם ביצירה משמעותית זו.

תודה מיוחדת למנכ"לית המשרד לשעבר הגב' מיכל כהן, למר אריאל לוי, סמנכ"ל בכיר ומנהל המנהל הפדגוגי לשעבר על ההיוועצות והתמיכה בכל שלבי בניית התכנית.

תודה למנכ"ל מר שמואל אבואב, על אמונה ותמיכה לאורך הדרך, הקצאת תקציב בהתאם ועל המעקב לאופן יישומה ובמימוש המטרות שהצבנו.

הרפורמה תורחב בשנת הלימודים תשע"ט והיא תופעל ב- 39 רשויות מקומיות בהם נתנסה בכל מרכיביה. יחד עם בתי הספר נבנה את היישום המיטבי ונבחן את המרכיבים השונים בה.

אנו מבקשות להודות ולהוקיר את מנהלי מחלקות החינוך ברשויות הנבחרות, את מנהלי בתי הספר וצוותם על נכונותם לקחת חלק בפייילוט, שיעצב וידייק את התכנית טרום הפצתה בכל חטיבות הביניים.

אנו מקוות, שתכנית זו תפתח דרך חדשה לכל התלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב בדרך התמודדותם עם הלמידה ועם ההיבחנות ותסייע להם במימוש יכולותיהם בעתיד, תקטין את הנשירה שלהם מהמערכת ותרחיק אותם מהסכנה להיכנס למעגל הסיכון.

אנו מאמינות שתכנית זו תסייע לתלמידים עם לקויות הלמידה לעבור ממי שהיו למי שהם רוצים להיות ולחברי הצוותים החינוכיים להיות משמעותיים במסע זה של התלמידים.

דני ז'ורנו	חנה שדמי	דס' בארי
מנהלת האגף ללקויות למידה	מנהלת אגף א'	מנהלת אגף א'
והפרעת קשב, שפ"י	שירות פסיכולוגי ייעוצי	לחינוך על יסודי

דבר פורום ועדי ההורים היישוביים

פורום ועדי ההורים היישוביים מברכים על המשך יישום הרפורמה "מלקות ללמידה".

התוכנית המערכתית לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, מהווה את אחד הדגלים שנושא פורום ועדי ההורים היישוביים מיום הקמתו, ומסמנת עידן חדש בהתייחסות מערכת החינוך לתלמידים עם לקויות למידה.

הרפורמה שמה במרכזה את התלמיד, אשר עומד בפני אתגרים יומיומיים בהתמודדות עם דרישות לימודיות, בתחומים שונים; בין אם בקריאה, בכתיבה, בהבעה, ובין אם בארגון, בזיכרון, בקשב, בריכוז ועוד.

במרכז התכנית עבודה רציפה ותהליכית עם התלמיד, כחלק אינטגרלי מכיתת הלימוד, מחד והתמקצעות המורים בטיפול ובלימוד תלמידים עם לקויות למידה, מאידך.

כך מעצימה התכנית הן את התלמיד והן את הצוות החינוכי.

אנו, ההורים מקווים כי ילדינו ייהנו ויצליחו בעזרת המשאבים הרבים המוקצים וכי התכנית כולה תצליח ותיושם בכל בתי הספר בארץ.

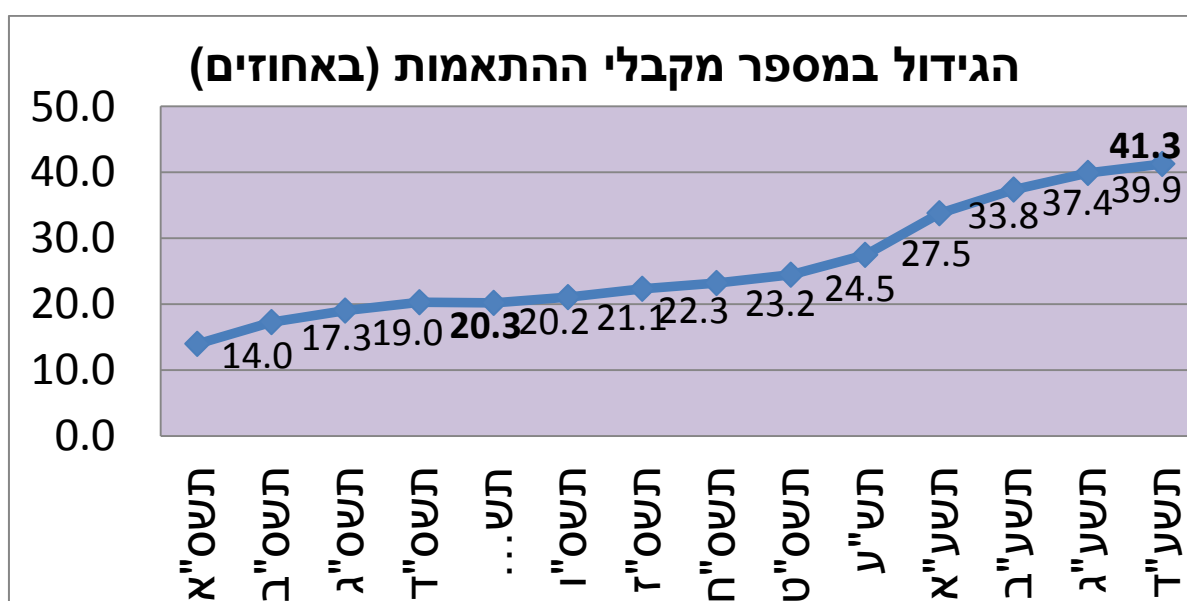
פז כהן

יו"ר פורום ועדי ההורים היישוביים

פרק א' - רקע

א. נתונים:

המציאות בשני העשורים האחרונים מצביעה על מגמה של עלייה חדה במספר הפונים לאבחון ובמספר הדורשים התאמות בדרכי הבחנות ומתוך כך, שימוש יתר בהתאמות בדרכי הבחנות בקרב תלמידים שאינם בהכרח נזקקים לכך. בתרשים שלהלן ניתן ללמוד על הגידול במספר מקבלי ההתאמות בדרכי הבחנות בבחינות הבגרות במהלך תקופה זו ועד לשנת הלימודים תשע"ד.

בקרב המאובחנים ובאי בית הספר השתרשה ההנחה כי כל תלמיד מאובחן הינו לקוי למידה וכל תלמיד עם לקות למידה זקוק להתאמות בדרכי הבחנות. "משוואה" שגויה זו הובילה לאישור מופרז לשימוש בהתאמות. זאת, למרות שהספרות המקצועית והמחקרית מצביעה על שכיחות של כ- 3-15% מהאוכלוסייה בלבד שאמורים להזדקק לכך (לכל סוגי ההתאמות בדרכי הבחנות). מצב זה מעלה חשש לגבי שימוש לרעה בהתאמות שלא לצורך, לצד פגיעה קשה בתהליך ההתפתחות והלמידה של התלמידים. מציאות זו זימנה לכל המעורבים בתהליך החינוכי קריאה לעצירה, התבוננות וחשיבה מחודשת על תפקידה של מערכת החינוך בטיפול בתלמידים המתקשים ובכלל זה בתלמידים עם לקות הלמידה והפרעת הקשב.

ב. גיבוש מתווה מדיניות:

ועדת ההיגוי המשרדית שעסקה בגיבוש מתווה חדש למדיניות המשרד בכל הקשור בטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב אימצה את המלצות [דו"ח ועדת מרגלית II](#) מדצמבר 2014, והמליצה על יישום **תכנית כוללנית** המדגישה את **תהליך** העבודה המתמשך עם תלמידים אלה, את חשיבותו של המורה המלמד בכתה והצורך בהקניית כלים ומיומנויות שיסייעו לו בהתאמת דרכי ההוראה ויישום של תכניות התערבות מצליחות. **לצד** כל אלה – הומלץ על רגולציה ובניית תהליכים שיאפשרו פיקוח ויצירת סטנדרט מקצועי מחייב בנושא האבחונים והגורמים המאבחנים והמאשרים זכאות להתאמות בדרכי הבחנות. להשגת מטרה זו המליצה הועדה על שימוש בתשתיות הקיימות ברשויות המקומיות, דוגמת תוכנית אל"ה הפועלת בחטיבות הביניים, בשירותים הפסיכולוגיים החינוכיים (שפ"חים) לצורך בניית מענה של **מרכזים "מלקויות ללמידה" לצורך אבחון וטיפול** בתלמידים. מרכזים אלה נתונים בפיקוח מקצועי של פסיכולוג מהשפ"ח, אליהם צוות בית הספר יפנה תלמידים עם חשד ללקות למידה.

פרק ב' - "מלקויות ללמידה" הרפורמה המערכתית לאיתור

וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב

בחודש נובמבר 2016 מנכ"לית משרד החינוך דאז, הגב' מיכל כהן אישרה להתחיל ביישום הדרגתי של הרפורמה הכוללנית בשלב זה בחטיבות הביניים בלבד. תוכנית העבודה עברה אישור מחדש של מנכ"ל המשרד, מר שמואל אבואב. היא כוללת הקצאת משאבים נרחבת שתביא לשינוי והתמקצעות בתפקידו של המורה ובהתייחסות מערכת החינוך, התלמידים וההורים לנושא הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב.

מטרות:

- א. טיפול מערכתי כוללני ופרטני בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב
- ב. העצמת המורים כמומחים - בעלי ידע וכלים לפדגוגיה מותאמת לשונות לומדים. הפיתוח המקצועי שלהם יכלול הכשרת צוותי הוראה לאיתור ומתן התערבויות עם תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב
- ג. העברת הדגש מהתאמות בדרכי הבחנות להתאמות בדרכי הוראה ולמידה
- ד. פיתוח לומד עצמאי והפחתת התלות בהתאמות בדרכי הבחנות
- ה. שילוב של תכניות התערבות מתאימות לצורכי התלמידים ומעורבות פעילה של המורים בתהליך.
- ו. תיעוד תהליכים והתערבויות כולל השפעתן על התלמיד בשגרת העשייה החינוכית באמצעות "תיק סמ"ל" (סיכום, מעקב, למידה) שילווה את התלמיד מרגע איתורו כמתקשה.
- ז. פיקוח ובקרה על תהליכי האבחון ופיתוח סטנדרט מקצועי ואחיד בנושא אבחונים והגורמים המאבחנים

רכיבי הרפורמה:

- א. עבודה רציפה, תהליכית ומתועדת עם תלמידים מתקשים- איתור תלמידים מתקשים בתחילת כיתה ז' במסגרת תוכנית אל"ה (מבדק עמ"ת) ובעזרת מבדקי איתור נוספים כולל במתמטיקה ואנגלית, איסוף מידע מבית הספר המזין, ההורים והמורים. לאחר תהליכי איתור ובדיקת צרכי התלמידים, בניית תכניות התערבות לקידום כלל התלמידים המתקשים ומעקב רציף אחר התקדמותם תוך בחינת יעילות ההתערבות. זאת באמצעות:
- **תוספת 3 שעות שבועיות למת"ל** - בחטיבות ביניים בהן פועלת זה מכבר תוכנית אל"ה יתווספו 3 שעות למשרתם הנוכחית של המת"לים ובחטיבות ביניים בהן איננה פועלת, תתחיל לפעול וישובצו מת"לים. המת"ל יבנה ויפעיל תכנית התערבות ממוקדת במספר

תחומים - שטף קריאה, הבנת הנקרא, אוצר מילים, הבעה בכתב, אסטרטגיות למידה ועוד. כמו כן, המת"ל ינחה וידריך מורים בעבודתם עם התלמידים המתקשים ויקיים קשר הדוק גם עם מורת השילוב.

תיעוד ומעקב אחר התקדמות התלמידים המאותרים - תהליכי איתור, התערבות, מעקב והערכת ההתקדמות יתועדו בתיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה), שילוו אותם מרגע איתורם כמתקשים ועד סיום לימודיהם בחטיבת הביניים. המעקב אחר ההתערבות יסייע לצוותי החינוך לתת מענה מדויק יותר לתלמידים בהתאם לפרופיל שיסתמן. בסיום לימודיהם בחטיבת הביניים התיק יועבר לבי"ס התיכון להמשך למידת צרכיהם והתערבות, בכפוף לאישור הורים.

הפעלה של תכנית התערבות תוספתית בתחום פדגוגי ו/ או רגשי, מתוך מאגר תכניות מאושר. יותאמו התערבויות מערכתיות או התערבויות בקבוצות או פרטניות עם התלמידים - בהתאם למיפוי צרכי ביה"ס. במקרה בו בית הספר ו/או הרשות המקומית יבחרו להטמיע תכנית שאיננה במאגר, הדבר יובא לדיון ויבחן לגופו של עניין.

ב. פיתוח מקצועי של צוותי החינוך והצוותים הרב-מקצועיים

10 שעות פיתוח מקצועי מדי שנה (4 מפגשים), במשך שלוש שנים, לחדרי מורים למידה ועדכון ידע לאנשי מקצוע נוספים העובדים במערכת - פסיכולוגים, יועצים, מת"לים, מורות שילוב, מאבחנים, במטרה להטמיע את העקרונות של הוראה מותאמת המבוססת על מודל התגובה להתערבות Response to Intervention – RTI. **ליווי פדגוגי** בסיוע הדרכה רציפה של הצוות החינוכי בבית הספר ע"י מדריכים מומחים.

ג. **משרד החינוך כאחראי על סטנדרט מקצועי מחייב בתהליכי האבחון** - הקמת מרכזים "מלקויות ללמידה" בשפ"חים הכוללים: אבחון וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. במרכזים אלה יעבדו פסיכולוגים חינוכיים ומאבחנים דידקטיים העומדים בדרישות המקצועיות שהוגדרו ע"י המשרד. אלה יבצעו את האבחונים לתלמידים שיפנו ע"י המערכת החינוכית בלבד, לאחר ביצוע תהליכי התערבות ותיעודם בתיק סמ"ל לאורך תהליך תלת שנתי (ראה תרשים בעמוד 37). בסיום התהליך, במידת הצורך, יוחלט על מתן זכאות להתאמות בדרכי הבחנות, לאחר שנלקחו בחשבון כל ההיבטים התפקודיים במהלך לימודיו של התלמיד בחטיבת הביניים. **האבחונים יהיו במימון חלקי או מלא של משרד החינוך.**

ד. **פיתוח מענים טכנולוגיים** כחלופות/ כחלק מהתאמות בדרכי הבחנות והתאמה למאה ה-21. כגון: מבחנים מתוקשבים, הקלדה באמצעות מחשב, הקראה באמצעות MP3 ועוד.

ה. **הערכה ובקרה** - תהליך היישום מלווה בלמידה והערכה של הראמ"ה לצד פיתוח רכיבים נוספים, עד ליישומה המלא בכל חטיבות הביניים.

פרק ג'- תפיסה מנחה ועקרונות עבודה

א. הגדרת "לקות למידה" (או "הפרעת למידה") על פי DSM 5

מדריך האבחנות הפסיכיאטריות החמישי - (DSM 5) Diagnostic and Statistical Manual (2013) מגדיר את לקויות הלמידה כ- SLD - Specific Learning Disorder: הפרעת למידה ספציפית המדגישה מעבר מהמונח של "לקות למידה" ל"הפרעת למידה". הגדרה זו מדגישה את חובת ההתערבות הלימודית כתנאי להגדרת ההפרעה בלמידה.

הפרעת הלמידה עלולה להקשות על רכישת מיומנויות הלמידה הבסיסיות (קריאה, כתיבה וחשבון) ותבוא לידי ביטוי רק כאשר התלמיד מתקשה לעמוד בדרישות הלימודיות המצופות ממנו על פי גילו ללא יכולת להתאים דרכי פיצוי להבעת ידיעותיו והישגים התואמים את יכולותיו.

לפי מדריך זה נדרשים 4 קריטריונים לקביעת אבחנה של הפרעת למידה ספציפית (Specific Learning Disorder):

1. קשיים מתמשכים בלמידה (לפחות 6 חודשים) ובשימוש במיומנויות אקדמיות למרות התערבות ממוקדת בקשיים אלו.

2. המיומנויות האקדמיות המושפעות מההפרעה נמצאות באופן ניכר ומדיד מתחת למצופה יחסית לגיל הכרונולוגי של הפרט, וגורמות להפרעה משמעותית בתפקוד הלימודי ובתחומי חיים נוספים, כפי שנמדדו במבחני הישגים מתוקננים.

3. הקשיים בלימודים החלו במשך שנות הלימודים בבית הספר, אך יתכן שמלוא היקפם יבואו לביטוי רק בשלב מאוחר יותר כאשר הדרישות לכישורים אקדמיים עולים.

4. הקשיים בלמידה אינם מוסברים טוב יותר על ידי סיבות אחרות כגון לקות אינטלקטואלית, איחור התפתחותי כללי, קשיים בראייה ושמיעה, הפרעות מנטליות ונירולוגיות אחרות, מצוקה פסיכו-סוציאלית, שליטה נמוכה בשפת ההוראה או הוראה חינוכית בלתי מתאימה.

המאבחן נדרש להגדיר את העוצמה ודרגת החומרה של הלקות- עוצמה חלשה, בינונית או חמורה וזו נקבעת על ידי שני מדדים: עומק ההתערבות הנדרשת, ורמת המסוגלות של התלמיד לפצות על הקושי.

מתוך הגדרה זו ניתן ללמוד על מספר דגשים חשובים:

1. ההגדרה מציעה אבחנה בין קשיי למידה ללקות למידה. על פי ההגדרה המחודשת לא ניתן להגדיר תלמיד עם לקות למידה ללא מתן התערבות. לשינוי זה השלכות משמעותיות על תהליך העבודה של הצוות החינוכי עם תלמיד שאותר כתלמיד מתקשה. השלב הראשון בתהליך הטיפול

יהיה מתן התערבות ממוקדת בקשיים. במידת הצורך, ההפניה לאבחון תתבצע רק לאחר שלא נצפתה התקדמות.

2. לכן, ההגדרה מחייבת **שיתוף פעולה הדוק בין המאבחן לבית הספר**. על מנת שהמאבחן יוכל לתת אבחנה מדויקת, הכוללת את דרגת החומרה, הוא נדרש לבחון את דרכי ההתערבות שנוסו ומידת יעילותן. מתוך הגדרת רמת החומרה של הלקות יגזרו המשאבים שיינתנו לתלמיד.

3. דגש על **המעקב אחר תהליכי ההוראה והלמידה של התלמיד**. ההגדרה מתבססת על התערבות כתנאי.

4. המעבר לשימוש במושג "הפרעת למידה" - **Learning Disorder** ולא "לקות למידה" **Learning Disability**. שינוי זה שהוצג לראשונה ב-DSM IV חידד את ההסתכלות על התלמיד. המונח disability (לקות או נכות) מתאר קושי תמידי – חוסר יכולת. קושי מהותי הקיים באדם עצמו. לעומתו המונח disorder (הפרעה) במתמקד בהפרעה לתפקודו של האדם. (ארנרייך, 2013)

ב. הגדרת הפרעת קשב ADHD על פי ה-DSM5

הפרעת קשב וריכוז היא הפרעה נוירו- התפתחותית המתבטאת בקשיים בקשב, ריכוז, היפראקטיביות ואימפולסיביות, הפוגעים בתפקודו של הפרט. התסמינים של ההפרעה גורמים למצוקה גלויה או סמויה באדם ולא ניתן להסביר אותם באמצעות הפרעות אחרות דומות. המאבחן נדרש להגדיר גם את העוצמה ודרגת החומרה של ההפרעה- חלשה, בינונית או חמורה.

הפרעת קשב היא תופעה שכיחה, המוערכת בכ-10-5% מכלל אוכלוסיית הילדים בגיל בית ספר. כיום ידוע שהיא אינה חולפת בגיל הבגרות ולכן התופעה מלווה חלק ניכר מהלוקים בה גם בגיל ההתבגרות ובבגרות. אבחון וטיפול מוקדם יכול למנוע תחלואה נלווית משמעותית בעיקר בתחום ההתנהגותי –רגשי (פסיכיאטרי).

הפרעת קשב וריכוז כוללת שלושה מרכיבים שעשויים להופיע בנפרד או במקביל:

1. ליקוי בקשב – חוסר תשומת לב, חוסר הבחנה במידע או התעלמות ממידע, מוסחות גבוהה מגירויים אשר מפריעים לתפקודו של הפרט.
2. היפראקטיביות – פעלתנות יתר, שאינה תואמת את המצב ומפריעה לתפקודו של הפרט ולסביבה.
3. אימפולסיביות – קושי לשלוט בדחפים, המפריע לתפקודו של הפרט ועשוי להפריע גם לסביבה.

הגורם המאבחן: עפ"י [חוזר מנכ"ל משרד הבריאות מס. 40/2010](#) (אפריל 2010) האבחון חייב להתבצע ע"י אחד מהשניים:

א. איש מקצוע רפואי, המומחה בתחומו אשר התמחה ורכש ניסיון בטיפול בהפרעת קשב וריכוז- פסיכיאטר ילדים או מבוגרים, נירולוג ילדים או מבוגרים או רופא ילדים עם ניסיון בהתפתחות הילד או רופא ילדים מומחה שעבר התמחות ורכש ניסיון בתחום הפרעות קשב וריכוז.

ב. פסיכולוגים מומחים אשר התמחו ורכשו ניסיון בטיפול בהפרעת קשב וריכוז. ובתנאי שהפנו את המאובחנים לרופא מומחה מורשה לאבחון הפרעת קשב וריכוז בכדי לברר תחלואה נלווית ובכדי לברר ולאשר את הצורך בטיפול תרופתי.

עפ"י אותו חוזר מאבחנים מומחים אלו רשאים להיעזר באנשי מקצועות האחרים (עו"סים, מאבחנים דידקטיים, מרפאים בעיסוק, פיזיותרפיסטים, קלינאי תקשורת) אך הם, והם בלבד, אחראים על האבחון.

ג. מודל התגובה להתערבות - RTI - Response To Intervention

"התגובה להתערבות" הינה גישה מערכתית כוללת הממוקדת בהתערבות מוקדמת, מניעתית. זהו מודל חינוכי שמטרתו לספק תמיכה מוקדמת ויעילה לתלמידים עם קשיים לימודיים. תמיכה זו מותאמת לצרכי התלמיד ונשענת על ההתקדמות שלו- הנבחנת ומוערכת באופן תדיר, במהלך ההתערבות שהינה רב שלבית.

RTI מבוסס על ההנחה כי תמיכה ומעקב שיטתי הניתנים בשלב מוקדם ומותאמים לצרכי התלמיד ימנעו חוויית כישלון ותחושת חוסר מסוגלות בעתיד. בית ספר העובד על פי גישה זו יבצע את התהליכים הבית ספריים שלהלן:

זיהוי תלמיד בסיכון לקשיים לימודיים ← הוראה מותאמת ← ניטור התקדמות

← התאמת סוג ועוצמת ההתאמות בהתאם לתגובת התלמידים להתערבות

בסיום מבדקי איתור, משורטטת עקומת למידה של התלמידים. לאחר מכן מזהים התלמידים שההתערבות לא סייעה להם (Resistance to intervention), כלומר, אלה שאינם מתקדמים בלמידה ביחס לבני כיתתם, למרות הסיוע שניתן.

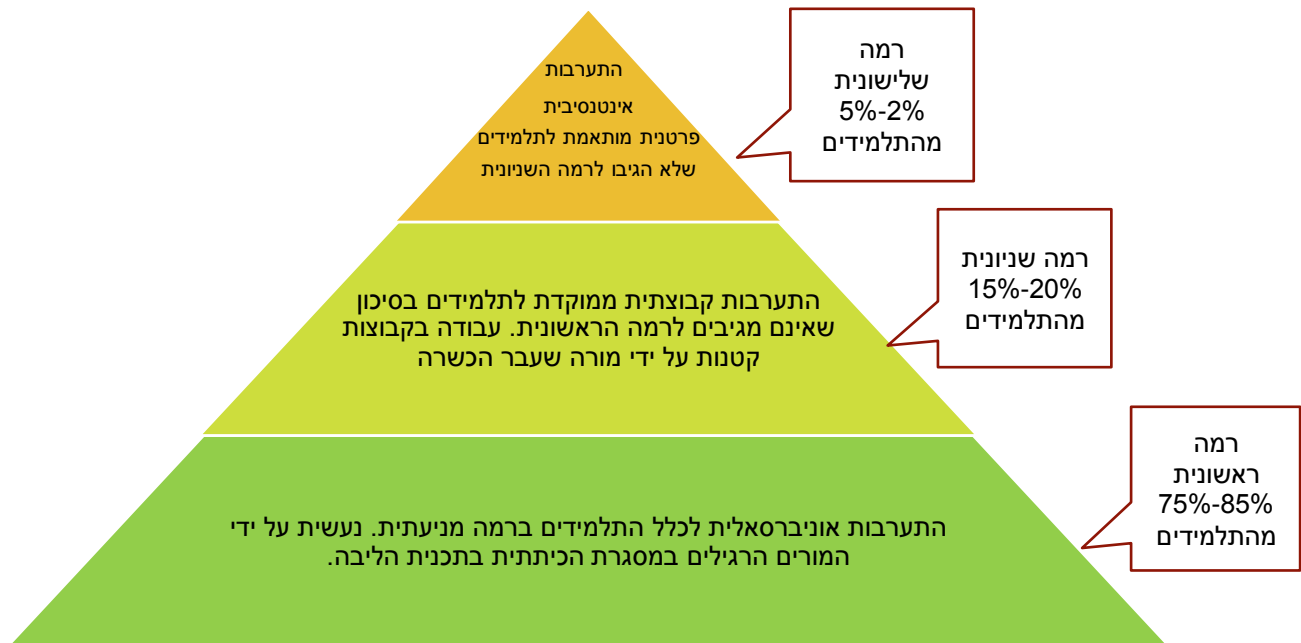
עבודה עפ"י גישה זו מאפשרת זיהוי של תלמידים עם לקויות למידה, הפרעת קשב וקשיים אחרים. ההנחה המרכזית היא כי ניתן לזהות תלמידים עם חשד ללקות למידה כאשר בתהליך העבודה ניתן לשלול קשיים אשר מיוחסים לגורמים אחרים כמו גורמים רגשיים, הוראה לקויה, לקויות אחרות ועוד.

עקרונות מרכזיים:

1. **הוראה מבוססת מחקר** – ההוראה מבוססת על הוכחות אמפיריות התומכות ביעילותה. בדרך זו נשללת האפשרות של לקות הוראה במסווה של לקות למידה.
 2. **מיפוי אוניברסאלי** – המיפוי מועבר לכלל התלמידים ומטרתו לזהות תלמידים בסיכון בהקשר של קשיי למידה. המיפוי בוחן מיומנויות חיוניות לגיל התלמידים ואיתור מוקדם ככל האפשר על מנת לסייע ולתמוך עוד בטרם היווצרותם של קשיים לימודיים משמעותיים. מיפוי זה מסייע בבחירת התלמידים שיזדקקו לעבודה ברובד אינטנסיבי יותר.
 3. **מעקב מתמיד אחר התקדמות התלמידים** - המורה מעריך את התקדמות התלמיד שאותו "כתלמיד בסיכון" באופן תדיר על מנת לקבוע אם הוא מפיק תועלת מהלמידה ומתאים לו את תכנית ההתערבות. המעקב מתועד ומאפשר את עדכון אנשי הצוות והמשפחה לגבי התקדמות התלמיד.
 4. **קבלת החלטות המבוססות על נתונים** – הצוות החינוכי משתמש בנתונים שנאספו מהמיפוי האוניברסאלי ומהמעקב אחר ההתקדמות כדי לקבל החלטות שמטרתן לייעל את ההוראה, לשנות את משך ההתערבות ואת תדירותה או להעביר משלב לשלב.
 5. **הפניה לאבחון פרטני מקיף** רק לאחר שנמצא כי ההתערבות לא שיפרה את הישגי התלמיד.
 6. **הטמעת המודל בצורה נאמנה** – יש חשיבות רבה ליישום המודל בצורה מקיפה ומדויקת ברמה המערכתית וברמת המורה. על מנת להצליח בכך, יש להנחות מקרוב את המורים ואנשי המקצוע השותפים לתהליך ולתעד את התהליך באמצעות תצפיות, בחינת מערכי שיעור, הקניית ידע וכלים, בחינת עבודות התלמידים וניטור גרפי של התקדמות התלמידים.
 7. **עבודה שיתופית**- המודל מיישם תהליך של פתרון בעיות והיוועצות ע"י צוות רב מקצועי בשיתוף התלמיד והוריו.
- כאמור, גישה זו מבוססת על ההנחה כי תמיכה, מעקב, בקרה ומשוב שיטתיים הניתנים מוקדם ומותאמים לצרכיו הייחודיים של התלמיד ימנעו חוויות של תסכול ואף כישלון וצורך בהערכה והפניה לקבלת משאבים מהחינוך מיוחד. במקום זאת, המודל כולל סדיריות המאפשרות לספק תכניות לתמיכה מהירה ויעילה יותר להפגנת תוצאות טובות מצד התלמיד.

תהליך העבודה מתבצע בשלבים המתוארים להלן:

מודל שלושת השלבים- לרוב מתואר בשלושה רבדים או שכבות (נקרא גם "מודל התערבות רב שכבתי").

היבטים תאורטיים ומעשיים של עבודה עפ"י גישת RTI כוללים את הרעיון של התערבות אשר הופכת לאינטנסיבית יותר ככל שצרכי התלמיד מורכבים יותר על מנת להבטיח שהתלמיד מקבל הזדמנויות למידה שיאפשרו לו התקדמות והישגים.

עוד על הגישה והדגמות ליישום ניתן לקרוא בחוברת - [מודל התגובה להתערבות](#)

דרכי העבודה בכל רמה

רמה	המטרה	אוכלוסיית היעד	תהליך האיתור	מסגרת ההוראה	תוצרים מצופים
רמה ראשונית	מניעה	הכיתה כולה	מבדק מיפוי כיתתי	תחומי הדעת על פי תכנית הלימודים בשילוב הוראה דיפרנציאלית והתאמות בדרכי הוראה. המורים מקבלים הכשרה בדרכי הוראה מגוונות ורבות	80% מהתלמידים יגיעו לרמת הבקיות המצופה בעקבות ההוראה שניתנת בכיתה.
רמה שניונית	קידום תלמידים שההוראה בכיתה לא נתנה להם מענה מספק. מיקוד במיומנויות ספציפיות ואסטרטגיות אשר נותנות מענה לצרכי למידה של כל תלמיד. הוראה אינטנסיבית יותר אשר מותאמת לרמת הביצועים וקצב ההתקדמות האינדיבידואלי של התלמידים.	כ- 15% מהתלמידים שלא הצליחו להגיע לרמת הלמידה המצופה ולכן נמצאים בסיכון מסוים להיות לומדים עם קשיי למידה (בטווח הארוך) או מאותרים כתלמידים עם לקות למידה	מיפוי כיתתי ומספר מבדקים פרטניים קצרים	קבוצות קטנות. הוראה מותאמת ייחודית ואינטנסיבית מבוססת מחקר. ההוראה מתבצעת על ידי מורים שהוכשרו לכך.	במידה ותכנית ההתערבות מיושמת באופן מדויק - מרבית התלמידים ברובד השני צפויים להפיק ממנה תועלת.
רמה שלישונית	מתן מענה אינטנסיבי ואישי לתלמידים מזוהים והערכה מקיפה. ההתערבות מתמקדת במטרות שהוגדרו בתכנית ההתערבות לאור קשייו של התלמיד	כ- 5% מהתלמידים שהסיוע שניתן עד כה לא אפשר להם להתקדם. במדינת ישראל רבים מהתלמידים הזוכים להתערבות ברובד זה מוגדרים כתלמידים עם צרכים מיוחדים שעניינם נדון בועדות עפ"י חוק	התערבות ממושכת המלווה במעקב צמוד אחר ההתקדמות ואחר המרכיבים שהביאו להתקדמות.	דרכי הוראה מגוונות ומותאמות לפרט הנמשכות לאורך תקופה ארוכה. ההוראה מתבצעת באופן פרטני או בזוגות ונעשית בשילוב של מומחים מהחינוך המיוחד.	תלמידים שאינם מצליחים להגיע לרמה הרצויה לאחר התערבות זו מופנים להערכה מקיפה.

מקורות:

ארנרייך, י. (2013) לקות למידה או הפרעת למידה? אבחון קשיי למידה על פי ה- DSM 5. מתוך אתר פסיכולוגיה עברית.

ליפקה אורלי (2013) , מודל "תגובה להתערבות": רכיבים והשלכות על תהליכי הוראה ולמידה, שילובים מהלכה למעשה, הוצאת אחווה.

Fletcher (2006), Learning disabilities: From identification to intervention, New York: Guilford

<http://www.rtinetwork.org/learn/what/whatisrti>

http://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1679&context=ehd_theses

https://www.researchgate.net/profile/Daryl_Mellard/publication/230042925_RTI_Tier_Structures_and_Instructional_Intensity/links/5786cdcd08ae3949cf5564a3.pdf 2010

<http://www.mofet.macam.ac.il/amitim/iun/Documents/iun3-2-10-ppt1.pdf> 2010

http://challengingbehavior.fmhi.usf.edu/do/resources/documents/rti_pyramid_web.pdf 2009

Howard, M. (2009). RTI from all sides: What every teacher needs to know. Portsmouth, NH: Heinemann

Heinemann http://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1679&context=ehd_theses

<http://www.rtinetwork.org/learn/what/whatisrti>

פרק ד' - שותפות חינוכית עם הורים

"שותפות חינוכית" היא מערכת שיתופי הפעולה והקשרים המתקיימים בין הצוות החינוכי לבין ההורים, במטרה לקדם את התהליך החינוכי. ל"שותפות חינוכית" מיטיבה ועקבית השפעה חיובית ומובהקת על הישגי התלמידים ורווחתם הנפשית ויש בה כדי להעצים את ההורים והצוות החינוכי גם יחד. שותפות חינוכית מיטבית היא הדדית אך לא שוויונית. ההורים הם האפטרופוסים של הילד והדמויות המלוות המשמעותיות ביותר בתהליך החינוכי. בסיסי הסמכות של ההורים הם מעצם התפקיד ההורי ורצונם להיטיב, מתוקף ההיכרות העמוקה עם ילדם, בזכות אהבתם ומתוקף חוקי החברה. אנשי החינוך הם אנשי המקצוע ובעלי הידע בכל הקשור לתהליך החינוכי- התפתחותי מתוך רצון להיטיב עם התלמיד ולקדם אותו. מסגרת חינוכית אשר רואה את ההורים כשותפים לתהליך החינוכי, מציבה את השותפות כאינטרס וכערך, כחלק בלתי נפרד מאורחות החיים במוסד החינוכי ומהשגרות שבו. שותפות, מטבע הגדרתה הינה הזמנה להליכה משותפת ונותנת מקום לכל המעורבים.

כשמדובר בשותפות בין המערכת החינוכית לבין הורים של תלמידים עם קשיים ישנה חשיבות רבה לשיח שיתופי לכל אורך התהליך במטרה לקדם את התלמידים. השותפות תתבטא בתכנון ההתערבות והליווי, במהלכה ובבחינת השפעתה והתאמתה לתלמיד ולצרכיו. לשם כך נדרשים אמון, כבוד הדדי ומחויבות.

הורים מייחסים חשיבות רבה לאופי הקשר של ילדיהם עם המורים. שותפות חינוכית הפועלת באופן גלוי ומוצהר מעבירה לתלמידים מסר קוהרנטי, מסודר ועקבי לגבי תפיסת עולם המבוגרים את התהליך החינוכי. השותפות אינה מחייבת "יישור קו" רעיוני, אלא דיאלוג מתמיד, מכבד המכיר בשונות, בייחודיות ובאחריות של כל גורם. הדבר מאפשר לתלמיד לחוות חוויות גבולות מוסכמת, המעצימה את הסמכות המורית וההורית כאחד, ומאפשרת לתלמיד ליהנות ממשאבי התרומה הייחודית (ברונפברנר, 1979).

ברונפברנר, א' (1979) אתר שפ"נט. נדלה מאתר שפ"נט.

הורות לתלמיד עם לקויות למידה והפרעת קשב

גילוי של לקות או קושי התפתחותי אצל אחד מבני המשפחה, משפיע השפעה מכרעת על כלל המערך המשפחתי ועל ההורים בפרט. ההורים נדרשים לרמה גבוהה ומורכבת יותר של תמיכה וטיפול בילד, ולעיתים מוצאים עצמם פועלים בתנאי עומס אובייקטיבי כתוצאה מריבוי משימות ותפקידים. התמודדות הורים עם קשיי ילדיהם מביאה לא פעם לתחושות של חסר אונים, אשמה, כעס, לצד חרדה מהעתיד והיא משליכה לעיתים על אורח החיים של כל המשפחה ועל הילד. לאור זאת חשוב לתמוך בהורים ובמשפחה כחלק אינטגרלי מתכנון העבודה של הצוות החינוכי עם ילדים עם לקות למידה.

הניסיון והידע המחקרי מלמדים, כי להורים דרכי התמודדות שונות עם לקויות הלמידה והקשב של ילדיהם. התחושות והתגובות ההוריות יכולות לחלחל לעולמו הרגשי של הילד ולהשפיע עליו. ההורה כילדו, יכול לחוש בדידות ופגיעה בתחושת המסוגלות העצמית. חלק מההורים עלולים לחוש אשמה, שבעקבותיה יכחישו את הקושי ואף יתעלמו ממנו, בתקווה שעם הזמן "הקושי יעלם". אחרים משליכים את הקושי על הסביבה, ובעיקר על הצוות החינוכי או אף עלולים להאשים את הילד. לעיתים תחושת האשמה מקבלת ביטוי של דאגה, הגנת יתר כלפי הילד וויתור על דרכי ההתמודדות. לכן, לעיתים הם עלולים להתקשות לקיים דיאלוג מצמיח עם מערכת החינוך והשיח יתאפיין בכעס ובהאשמה הדדית. לעומתם, ניתן למצוא הורים שעבורם זו הזדמנות ואתגר לצמיחה. הם מחזקים את ילדיהם, משתפים פעולה עם צוותי החינוך ולוקחים אחריות על תהליך הסיוע.

לכן, השותפות החינוכית עם הורים לילד עם לקויות למידה/הפרעת קשב, דורשת ממסגרת החינוך הערכות, הקצאת משאבים, ידע, מומחיות, יכולת קבלה ותמיכה ויכולת לנהל שיח אפקטיבי עמם.

קווים מנחים בעבודה עם הורים

בכוחה של מערכת החינוך לסייע להורים בהתמודדות עם הקושי של ילדיהם. על המערכת להוביל שיח מוגן ומכיל איתם, לספק להם מידע אמין, נגיש ומותאם לשונות באוכלוסייה ובה בעת להוות עבורם כתובת להיוועצות ולתמיכה. יש חשיבות רבה לשיתוף ההורים במנעד המענים האפשריים של המסגרת החינוכית כבר בתחילת תהליך בניית תכנית העבודה עם תלמידים אלה. רצוי שהשותפות תתקיים ביצירת קשר ושיח מתמשך עם התלמיד, ההורים, המורים והצוות הרב מקצועי ובעבודה בחדר המורים.

להלן קווים מנחים לקידום קשר מיטבי עם הורים לתלמידים עם לקויות למידה וקשב ביישום הרפורמה "מלקויות ללמידה":

- בתחילת השנה, חשוב לכנס את הורי התלמידים המתקשים ולדאוג למתן מידע שוטף באשר למדיניות משרד החינוך ואופן יישומה במסגרת הרפורמה "מלקויות ללמידה" (נספח ה').
- לצורך מתן מענה המותאם לתלמיד חשוב לקיים מפגשים שוטפים וקבועים לאורך השנה. זאת, לשם קבלת מידע ופרטי רקע מההורים בתחילת השנה, ובהמשך לצורך עדכונים הדדיים שוטפים על הנעשה.
- מומלץ להכשיר את הצוות החינוכי לדיאלוג מצמיח עם הורים
- מומלץ לזמן הרצאות שוטפות ומפגשי הנחייה בנושא הורות לילדים עם לקות למידה והפרעת קשב- לצוותי החינוך ולהורים.
- מומלץ לקיים קבוצות תמיכה, הדרכה וליווי להורים.
- עם בחירת תכנית התערבות נדרש עדכון מתמשך של הצוות החינוכי אודות התלמיד. העדכון יכלול החלטות בהקשר לתהליך העבודה עימו, תוך בחינת תחומי שותפות אפשריים לשם מתן מענה רלוונטי לצרכי הילד ומשפחתו.
- במידה ונבחרה תוכנית התערבות תוספתית לעבודה ישירה עם התלמיד, יש ליידע את הוריו ולקבל את הסכמתם בכתב לכך.

עוד על שותפות הורים והדגמות ליישום ניתן לעיין:

[אם מישהו היה אומר לי ... מדריך להורים של תלמידים בעלי הפרעות קשב](#)

[נפגשים- מסע רפלקטיבי להבניית שותפות חינוכית בין צוותי החינוך וההורים](#)

פרק ה' – תהליכי יישום

1. אופן היישום ברשות המקומית

יישום מיטבי של תוכנית מערכתית, בהובלתו של ראש מינהל חינוך/ מנהל אגף החינוך והמפקח על ביה"ס, מחייב שותפות של כל הגורמים המעורבים בקידום התלמידים המתקשים במערכת. ידע מקצועי, שפה אחידה ומתואמת והכרות עם המשימות הנדרשות ייצרו פעולות מתאימות שיסייעו בפיתוח והטמעת הרפורמה. עקרונות העבודה המוצגים בפרק זה הינם הבסיס ליצירת תשתית מיטבית ברמת הרשות המקומית.

א. ועדת ההיגוי הרשותית

במסגרת יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" ועדת ההיגוי הרשותית תתכנס שלוש פעמים בשנה, לשם יצירת תשתית מיטבית להטמעה, פיתוח ומעקב אחר ביצוע, לצד תהליכי הערכה מוסדרים.

משתתפים: ראש מנהל / מנהל אגף חינוך- יו"ר. מפקח חינוך על יסודי (מכל המגזרים הרלבנטיים כולל מפקח של בעלויות), מנהל השפ"ח והפסיכולוג המרכז, מפקח על הייעוץ, מנהל פסג"ה, מדריך ל"ל, וגורמים רלבנטיים נוספים כגון מדריכת אל"ה, מנהל מתי"א עוד. בישיבות הראשונות חשוב לזמן את המפקח המחוזי הרפרנט לתחום ל"ל, והמפקח הרפרנט לתחום אל"ה.

מטרת העבודה ברמת הרשות המקומית היא ליצור שותפות בהובלת התכנית בין גורמים הפועלים ברשות לבין אנשי מקצוע של משרד החינוך. השיח השיתופי יכלול, בהתאם לצורך, גם את ועד ההורים הישובי.

מטרות המפגשים:

- טרום יישום –הבנת מהות הרפורמה, רכיביה וחשיבותה
- יצירת שותפות בהובלת ההטמעה
- בחינת צרכי הרשות- זיהוי גורמים מעכבים/מקדמים
- התייחסות למכלול הגורמים המשפיעים על יישום הרפורמה כבר בשלב התכנון
- תכנון דרכי עבודה: גיבוש צוות מוביל, צוותי עבודה, תכנון לוחות זמנים, גורם אחראי לזימון המפגשים, שגרות, דרכי תיעוד ותפוקות מצופות.
- מיפוי מבוסס נתונים אחר צרכי בתי הספר השונים ברשות המקומית
- בחינת הצורך בתוספת משאבים
- החל משנה ב' ליישום הרפורמה, ליווי הקמת המרכזים "מלקויות ללמידה" ותהליך ההפניה לאבחון בבתי הספר.

נושאים לדיון וקבלת החלטות בוועדת ההיגוי הרשותית:

- א. מעקב אחר יישום הרפורמה לאורך השנים- בחינת צרכים, איגום משאבים, הוספת תקציבים והצעת פתרונות ישימים.
- ב. פיתוח מקצועי- קידום ומעקב אחר תהליכי הפיתוח המקצועי בבתי הספר וברשות.
- ג. תכניות התערבות תוספתיות- החלטה לגבי בחירה ואופן הטמעת תכניות ההתערבות ברמה הרשותית ומעקב אחר יישומן, על פי אחד מהמודלים שלהלן:
1. בחירה בתוכנית התערבות אחידה ליישום בכל חטיבות הביניים ברשות, על מנת ליצור שפה אחידה, הכשרת צוותים משותפת וכו'.
2. מתן בחירה חופשית- לאפשר לביה"ס אוטונומיה בבחירת התוכניות, בהתאם לצרכיהם.
- ד. דיון בסיכומי ההחלטות המערכתיות העולים מוועדות ההיגוי הבית ספריות
- ה. קביעת דרכי תקשורת, תהליכי הסברה ועבודה עם הורים
- ו. מרכזים "מלקויות ללמידה" – מעקב אחר תהליך ההקמה, גיוס כח אדם, פיתוח מקצועי, תחזוקה ובחינת צרכים נוספים

ב. לוחות זמנים לתהליכי היישום ברשות המקומית

רכיב	לוח זמנים	טרום יישום	שנה א	שנה ב	שנה ג
היערכות לקראת יישום	אפריל- יולי	קבלת הודעה על בחירת הרשות			
		עיון במסמכים הנלווים להבנת רכיבי התוכנית ואופן הפעולה			
		כינוס ועדת היגוי ראשונה עם כל הגורמים השותפים			
		מיפוי ראשוני של מענים קיימים ומיפוי צרכים ראשוני			
		השתתפות בכנס השקה ארצי			
		קביעת לוח של 3 ועדות היגוי רשותיות לאורך השנה			
		קבלת החלטה בדבר יישום תוכנית ההתערבות תוספתית - רשותית או אוטונומיה לבחירת בתי הספר			
		הערכות פסג"ה לפיתוח מקצועי			
ועדות היגוי	אוגוסט- נובמבר		גיוס השותפים, קביעת דרכי עבודה		
			מומלץ לשקול להזמין גם נציגים מהחינוך היסודי לצורך יצירת שפה אחידה ורצף טיפולי		
			קביעת מועדים לשלוש ועדות היגוי רשותיות		
			דיון בועדת ההיגוי- ע"ס הנתונים המתקבלים ממבדקי המיפוי השונים- חשיבה על צרכים רשותיים	היערכות להקמת המרכזים "מלקויות ללמידה"- בחינת צרכים וחיפוש מענים בהתאם	דיון בנתונים מהצלבת הנתונים עם תיק סמ"ל והמבדק המשווה

רכיב	לוח זמנים	טרום יישום	שנה א	שנה ב	שנה ג
	פברואר		דיון בוועדת היגוי- מעקב אחר נתונים ודיווח ביניים על התקדמות התלמידים	קבלת דיווח על התקדמות התהליך	
	יוני		דיווח מסכם, משוב והערכה העלאת צרכים לשנה הבאה ובחירת התכנית התוספתית		
פיתוח מקצועי	אוגוסט- תחילת ספטמבר		קבלת דיווח על קביעת מועדים לארבעה מפגשים לאורך השנה		
	דצמבר- יוני			קבלת דיווח על פיתוח מקצועי למאבחים	
תוכניות התערבות תוספתיות	יוני אוקטובר- נובמבר		בחירת התוכנית התחלת היישום	המשך יישום	המשך יישום
	מאי		דיון בוועדת ההיגוי הרשותית- האם להמשיך בתוכנית אחידה לכל חט"ב או לאפשר אוטונומיה לבי"ס		
מרכזים "מלקויות ללמידה"	ספטמבר- דצמבר		מינוי רכז בשפ"ח	היערכות להקמת המרכזים	קבלת דיווח על מספר התלמידים המופנים למרכזים
	דצמבר- מרץ			התחלת גיוס מאבחים	עבודת המאבחים
	אפריל- מאי				קבלת דיווח על ביצוע האבחונים ומתן המשובים לתלמידים, הורים ולביה"ס
מעברים	מאי- יולי	דיון בנתונים המתקבלים מבתי הספר היסודיים			חשיבה רשותית בדבר בניית מענים בחטיבות העליונות

2. אופן היישום בחטיבות הביניים

העבודה בבית הספר עם התלמידים שאותרו כמתקשים או עם חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב תתבסס על תרבות עבודה החורטת על דגלה את הכלת השונה תוך מתן מענה מותאם לצרכיו. בית הספר יקיים ישיבות מעקב אחר התקדמות התלמידים במסגרת ועדת ההיגוי הבית ספרית והצוות הבין מקצועי, תוך הקפדה על פיתוח מקצועי, עבודת צוות, קשר שוטף עם כל הגורמים המעורבים ושיתופי פעולה עם התלמיד והוריו.

א. מטרות התהליך בבית הספר:

- העצמת צוותי חינוך ע"י תהליכי העשרה ופיתוח מקצועי. מתן כלים יישומיים לעבודה עם תלמידים מתקשים.
- חיזוק עבודת הצוות הבין מקצועי כגוף המסייע באיתור, מעקב וליווי צרכי התלמידים שיש לגביהם חשד לקיומה של לקות למידה ו/או הפרעת קשב.
- ליווי וחיזוק המחנך כמנהל הכיתה המתכלל את המענים לכלל התלמידים שבאחריותו.
- הגדלת שיעור הלומדים העצמאיים בקרב התלמידים המתקשים והתלמידים עם חשד ללקות למידה, שיצליחו לעמוד במשימות הלימודיות הנדרשות.
- קידום תפקודם של התלמידים המתקשים ואלה עם חשד ללקות למידה וקשב, תוך מתן מענה לצרכיהם.
- זימון שותפות עם הורים לתלמידים מתקשים

ב. ועדת ההיגוי הבית ספרית

ועדה זו תתכנס 3 פעמים בשנה לצורך מעקב אחר יישום הרפורמה "מלקויות למידה" בבית הספר. **הרכב הועדה:** מנהל חט"ב- יו"ר, רכז השכבה, מת"לית, יועץ, רכז השתלבות, פסיכולוג, מדריך ל"ל, וגורמים רלוונטיים נוספים כגון: מחנכים, רכז פדגוגי, רכז מקצוע, רכז ילדים ונוער בסיכון, רכז עולים, מורת שילוב, מדריך אל"ה, מדריך שילוב. מורי אל"ה,

מטרות הועדה: מעקב אחר יישום הרפורמה, על כל רכיביה, בחטיבת הביניים:

- א. סדירות המפגשים של הצוות הבין מקצועי
- ב. תהליכי הפיתוח המקצועי והשפעתם על עבודת הצוות החינוכי בבית הספר
- ג. משוב ובקרה על המענים הניתנים לתלמידים שנבחרו
- ד. יישום תכנית ההתערבות התוספתית- אופן יישומה והשפעתה על התלמידים.
- ה. גיבוש ומעקב אחר דרכי עבודה עם תיק הסמ"ל
- ו. התבוננות ומעקב אחר נתונים

ג. הצוות הבין מקצועי הכיתתי

הצוות הבין מקצועי הכיתתי המורכב ממחנך, פסיכולוג, יועץ, מת"לית וגורמים רלוונטיים נוספים, ידון ויעקוב אחר כל התלמידים שאותרו עם חשד ללקות למידה/ קשב, באופן רציף ושיטתי לפחות שלוש פעמים בשנה.

מטרתיו :

- דיון והיוועצות בהקשר לצרכי התלמיד והכיתה
- בניית פרופיל תפקודי אישי מקיף תוך אפיון נקודות חוזק וקשיים
- בחירת התערבויות מתאימות.
- מעקב אחר השפעות התערבויות קודמות
- תיעוד בתיק סמ"ל
- הצוות יקבע מי מהתלמידים זקוק, בנוסף לתכנית ההתערבות, לבדיקה מעמיקה בדבר נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות ובהמשך ימליץ על התלמידים שיופנו למרכזים "מלקויות ללמידה". (עמ' 23-24, נספח א').
- בכיתה ט'- לאחר תוצאות מבדק עמי"ת המשווה, קבלת החלטה המסתמכת על **כל התהליך החל מכיתה ז'** בדבר הפנייה לאבחון למרכזים "מלקויות ללמידה", בהתאם לצורך (עד סוף נובמבר).

ד. התהליך הבית ספרי

הערכות בתי הספר לפתיחת שנה :

לשם יישום מוצלח, נדרשת היערכות מבעוד מועד בחטיבות הביניים.

מנהל חט"ב ימנה צוות שיוביל ויטמיע את יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" בבית הספר. הצוות יכלול מת"לית, פסיכולוג, יועץ ושותפים נוספים. ההיערכות תתמקד בבניית התשתית המערכתית ליישום הרפורמה ובגיבוש דרכי עבודה (טבלה בעמוד 29).

מהלך השנה: העבודה השוטפת לאורך השנים תתמקד בארבעה תהליכים מרכזיים:

1. איתור

תהליך האיתור יתבצע עם ההיערכות לקליטת התלמידים בחטיבת הביניים וימשך, במידת הצורך, במקרים חריגים גם בכיתה ח'. הוא יתבסס על איסוף המידע שיימסר על ידי ההורים, תעודת סיום כיתה ו', מבדקי איתור שונים שיתקיימו בתחילת כיתה ז', שיחות אישיות של המחנך עם התלמיד,

דיווחי מורים מקצועיים, בהתאם לצורך מפגש מת"לית עם התלמיד להעמקת ההכרות ואינטגרציה בין הממצאים.

2. התערבות מותאמת

לקושי בתפקודו של התלמיד יכולות להיות סיבות רבות כגון : חסכים תרבותיים, לימודיים, שפתיים, רגשיים, קשיי למידה, לקויות למידה, הפרעת קשב. על הצוות הבין מקצועי לדון במאפייני הקושי וסיבותיו, לתעד את ההשערות השונות, את הדגשים המרכזיים להתערבות (דוגמא בנספח ד') ולאפשר מענה הולם ומותאם.

ההתערבות המותאמת תתבצע בכיתה ומחוצה לה בהתאם לצרכי התלמידים ומשאבי ביה"ס. בכיתה תינתן הוראה המכוונת לכלל התלמידים תוך התחשבות בשונות הלומדים, [עפ"י ששת העקרונות לבניית שיעור מותאם](#): למידה פעילה, הוראה מפורשת, שילוב בין תוכן למיומנות, שילוב היבטים אורייניים בשיעור, התייחסות לשונות לומדים והוראה המשלבת היבטים פסיכו-פדגוגיים.

במקביל, יקבלו התלמידים הזקוקים לכך מענה נוסף בשיעורים של תכנית אל"ה, שעות שילוב, קבוצות רגשיות או התערבויות פרטניות ממוקדות בהיבטים לימודיים, רגשיים והתנהגותיים. לאורך כל התהליך יתבצע מעקב אחר התקדמותם.

במחצית השנייה של כיתה ח' יערך תהליך משוב ובקרה לגבי יעילות תכנית ההתערבות לתלמיד. במידה ויעלה כי לתלמיד ידע שאינו בא לידי ביטוי בהישגיו במבחנים, שמקורו בחשד ללקות למידה על פי רוב דעת המורים, הצוות החינוכי יערוך לתלמיד בדיקה מעמיקה בדבר נחיצות התאמות בדרכי הבחנות והשפעתן על הישגי התלמיד.

3. עבודה מערכתית

יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" בחטיבת הביניים מחייב ראייה כוללת של כלל צרכי בית הספר, גיוס השותפים ותכנון עבודה בהתאם. הפרקטיקות העומדות לרשות המנהל והצוות המוביל לקידום העבודה המערכתית כוללות עבודה בצוותים בין מקצועיים, לוחות זמנים ברורים, תיעוד ומעקב אחר התקדמות התלמידים כשגרות עבודה.

4. פיתוח מקצועי של הצוות החינוכי

הצוות החינוכי יקבל מדי שנה (במשך שלוש שנים) 10 שעות פיתוח מקצועי בנושא עבודה עם תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. ניתן לעיין במתווה התלת שנתי של הפיתוח המקצועי בעמוד 57. בנוסף, באפשרותו של מנהל חטיבת הביניים להקצות את 30 שעות ההשתלמות הבית ספרית לנושא זה (המתווים נמצאים בפס"גות) ואף מומלץ להקצות חלק מימי ההערכות ללמידה

בנושא. מנהל בית הספר יבחר את הגורם שיכשיר את הצוות החינוכי (מת"לית, יועצת, פסיכולוג), מרצים מהפס"גה שהוכשרו לכך או מדריך מטעם אגף לקויות למידה.

ניתן לממש את תקציב 10 השעות מתקציב ימי עיון שנמצא בפסג"ה לפי הפירוט - 4 שעות עד סוף דצמבר ו- 6 שעות מינואר עד סוף יוני.

לסיכום, התהליכים הנדרשים ליישום מיטבי בחטיבת הביניים:

- I. מפגש הערכות בנוכחות המדריך הבית ספרי והצוות המוביל.
- II. תיאום מערכת השעות של המת"לית (כולל השעות התוספתיות במסגרת התוכנית "מלקויות ללמידה") להנחיית מורים, מפגשים עם תלמידים, ועדות ההיגוי וישיבות צוות בין מקצועי.
- III. בחירת תכנית התערבות תוספתית (עמ' 53) באמצעות קול קורא שישלח לרשויות. את הטופס לאישור התכנית המבוקשת יש להעביר לרשות המקומית עד סוף יוני עם העתק לאגף לקויות למידה והפרעת קשב, לכתובת ayeletya@education.gov.il ישנה חשיבות רבה לוודא כי התנאים הנדרשים להפעלת התכנית התוספתית, מתאימים לצרכים ולמערכת הבית ספרית (נספח ב').
- IV. תכנון לוח זמנים לנושאים הבאים:
 - א. העברת מבדקי איתור לתלמידי כיתה ז' (מבדק עמ"ת, ומבדקי מתמטיקה ואנגלית)
 - ב. שלוש ועדות היגוי בית ספריות (אוקטובר, פברואר, יוני).
 - ג. פיתוח מקצועי של הצוות החינוכי (4 מפגשים לאורך השנה)
 - ד. שיבוץ מפגשי צוות בין מקצועי במערכת לכל כיתה שלוש פעמים בשנה
 - ה. תיעוד בתיק הסמ"ל

ה. לוחות זמנים לתהליכי היישום בחטיבת הביניים

רכיב	לוח זמנים	טרום יישום	שנה I	שנה II	שנה III
היערכות	יוני- אוגוסט	איתור מת"לית לעבודה בתשע שעות לפחות (יש להקפיד שאחד מימי עבודתה יהיה ביומי ד')			
		בחירת תוכנית התערבות תוספתית ושליחת הבקשה לרשות ובהמשך למטה			
		הקמת צוות מוביל ב"ס			
		גיוס השותפים			
		קביעת מועדים לשלוש ועדות היגוי לאורך השנה			
		קביעת 4 מועדים לפיתוח מקצועי לכלל המורים. הערה- רצוי להתחיל כבר בימי הערכות			
		קביעת שלושה מועדים לצב"מ כתתי			
		השתתפות בכנס השקה ארצי			
ועדות היגוי	אוקטובר- נובמבר		ועדת היגוי ראשונה- הצגת הנתונים המתקבלים ממבדק עמ"ת וממבדקים נוספים והתאמת תוכניות התערבות לתלמידים.	ועדת היגוי ראשונה לדיון בהמשך התהליך	ועדת היגוי ראשונה התבוננות מערכתית על כל הנתונים והתהליכים שנעשו בכתות ז'-ח' דיון בנתונים מהמבדק המשווה
					קבלת דיווח על מספר התלמידים המופנים למרכזים

רכיב	לוח זמנים	טרום יישום	שנה א	שנה ב	שנה ג
	פברואר		דיון - מעקב אחר נתונים ודיווח ביניים על התקדמות התלמידים מעקב שוטף אחר היישום בבית הספר.	קבלת דיווח על התקדמות התהליך. מעקב שוטף אחר היישום בבית הספר. התייחסות לתהליך בדיקת נחיצות ההתאמות	קבלת דיווח על תהליך ביצוע האבחונים. מעקב שוטף אחר היישום בבית הספר.
			מעקב אחר התייעוד בתיק סמ"ל		
	יוני		דיווח מסכם, משוב והערכה העלאת צרכים בהקשר לרכיבים השונים לקראת השנה הבאה		
			קביעת מועדים לועדת היגוי בשנה הבאה בחירת תכנית התערבות תוספתית		
תהליכי איתור והערכה	ספטמבר		ביצוע מבדקי איתור (עמ"ת, אנגלית ומתמטיקה)		ביצוע מבדק עמ"ת משווה
			מפגשים אישיים להעמקת ההיכרות		
	דצמבר, מאי		כלל המורים – מעקב ותייעוד בתיק סמ"ל		
	לאורכה של השנה		מפגשים עם הורים		
פיתוח מקצועי	אוגוסט- תחילת ספטמבר		שיבוץ 4 מפגשי פיתוח מקצועי למורים לאורך השנה		
			קבלת דיווח על המפגש הראשון		
	דצמבר- יוני		ביצוע עוד 3 מפגשים של פיתוח מקצועי		
תוכניות התערבות תוספתיות	יוני		בחירת התוכנית		
	אוגוסט- אוקטובר		התחלת היישום	יישום התוכנית הנבחרת	
			יידוע הורים		

רכיב	לוח זמנים	טרום יישום	שנה א	שנה ב	שנה ג
	מאי		דיון בועדת ההיגוי - האם להמשיך בתוכנית או לבחור תוכנית אחרת כולל החלטה על שכבת גיל להמשך יישום	דיון מסכם בדבר השפעת התוכנית התוספתית	
מעברים	מאי- יולי	קבלת מידע רלבנטי אודות תלמידים ודיון- בכפוף לאישור הורים			בבתי ספר שש- שנתיים: חשיבה בדבר בניית מענים בחטיבות העליונות
					העברת המידע הרלבנטי להמשך התערבות לתיכון- בכפוף לאישור הורים

3. תיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה)

רציונל

השדה המחקרי ומערכת החינוך מייחסים חשיבות רבה לתהליכי הערכה, בקרה ומשוב הכולל בחינת מידת יעילותן של ההתערבויות.

עפ"י מודל התגובה להתערבות- RTI , אותו מאמץ משרד החינוך, נודעת חשיבות רבה לפיתוח מנגנונים ותהליכים להערכת התקדמות התלמיד לאורך שנות לימודיו במערכת. על פי תפיסה זו הצוות החינוכי נדרש להכרות מעמיקה עם כישוריו וצרכיו של התלמיד, הכרות הכוללת איתור התחומים הדורשים התערבות ובהתאם לכך, תכנון ויישום תכניות התערבות מותאמות. עיקר ההתערבות צריכה להתמקד בהוראה מותאמת, הקניית אסטרטגיות למידה כחלק מתהליך פיתוח לומד עצמאי. נודעת חשיבות רבה לתיעוד תהליכים חינוכיים אלה.

עפ"י ספר האבחנות הפסיכיאטריות החמישי, DSM 5 על מנת לקבוע אבחנה של לקות למידה או הפרעת קשב, נדרש מעקב מתועד לאורך זמן, אחר תפקודו של התלמיד. המעקב יתייחס לתהליכי התערבות שבוצעו עימו ולמידת השפעתם.

תיק סמ"ל (לעיון ראה נספח א') הינו כלי עבודה פעיל ומצטבר אשר ילווה את התלמיד מרגע איתורו כתלמיד המגלה קשיים ולאורך כל שנות לימודיו בחטיבת הביניים. בתיק זה יתועד התהליך החינוכי המתמשך בשלמותו. התיק יסייע לצוותי החינוך בעבודתם וידייק את בחירת המענה הראוי והמתאים לתלמיד. כמו כן, המידע בתיק זה ישמש את הצוותים החינוכיים לקראת קבלת החלטות המתייחסות להמשך הטיפול בתלמיד כולל השאלה בדבר נחיצות האבחון בתום התהליך התלת שנתי.

במעבר בין מסגרות החינוך, העברת המידע לביה"ס הקולט תהיה בכפוף לאישור ההורים. יש להסביר להם את חשיבות הרצף הטיפולי ולהדגיש בפניהם כי ללא אישורם, לא ניתן יהיה להמשיך ולתת את המענים הנדרשים.

ציוני הדרך המתועדים בתיק הסמ"ל ע"י כלל הצוות החינוכי יהוו ערוץ משמעותי בהבנת צורכיהם של התלמידים ויסייעו בביסוס תרבות עבודה ארגונית חינוכית המקדמת את המטרות הבאות:

- איתור ויצירת פרופיל תלמיד
- מעבר מתיג תלמיד כמתקשה/עם לקות למידה להכרות מעמיקה עם צרכיו כולל התאמת תכנית התערבות, בהתאם לפרופיל המתגבש.
- יצירת רצף טיפולי
- הערכה, משוב ובקרה כחלק בלתי נפרד מההוראה וכמנוף ללמידה
- מעקב ובדיקת הקשר בין מאמצי ההוראה והלמידה להתקדמותו של התלמיד
- מידע אמין ונגיש שיביא לשיפור התקשורת בין מורים לתלמידים, בין מורים למורים ובין מורים להורים.

המידע המתועד והקבצים הנלווים, יסייעו בבחירת המענה המתאים לתלמיד במערכת (תכנית אל"ה, שירותי חינוך מיוחד, שעות פרטניות, התערבות רגשית ועוד) ובהמשך יהוו קריטריון במסגרת קבלת החלטות בדבר הצורך בהפניה לאבחון.

שימוש בתיק הסמ"ל- הזנת נתונים והרשאת צפייה

משרד החינוך מאמין כי המורה הינו דמות פדגוגית המומחית בתהליכי הוראה ולמידה. עם איתורו של התלמיד כמתקשה/חשד ללקות למידה, יש להתחיל בתיעוד המידע הרלבנטי בתיק הסמ"ל, לצורך המשך הטיפול וקידומו של התלמיד.

כל מורה נדרש לעקוב אחר התלמידים המאותרים כמתקשים/חשד ללקות למידה ולתעד מידע משמעותי. תהליך מתמשך זה עשוי להעצים את מקצועיותם של המורים ולמקד אותם בתהליכי ההתערבות הנדרשים. מצופה כי אנשי המקצוע השונים יתעדו את עבודתם עם התלמיד בתיק הסמ"ל אולם רק מספר בעלי תפקידים, כגון: מנהל ביה"ס ויועצת יהיו רשאים לעיין בכל המידע המוזן לתיק, עפ"י הרשאות מיוחדות. עד לפיתוח התיק המקוון הוא ינוהל באופן ידני והעמודים הראשונים (1-4) ישמרו בידי היועצת. המחנך יתכלל את המידע על תלמידיו המאותרים בתיק הסמ"ל.

עם ההפניה לאבחון בשפ"ח, התלמיד והוריו יצוידו בדו"ח מסכם של המידע המבטא את כל הטיפול בתלמיד במהלך חט"ב.

התלמידים אחריהם יתבצע התיעוד בתיק סמ"ל בתהליך התלת שנתי:

בשל החשיבות הרבה שאנו מייחסים לתהליכי המעקב והתיעוד, מנהל בית הספר וצוותו רשאים להרחיב את השימוש בתיק הסמ"ל. עם זאת, להלן מפורטים איפיוני התלמידים עליהם חייב להיות מעקב ותיעוד:

- תלמידים אשר אותרו במבדקי האיתור השונים
 - תלמידים המראים תפקוד נמוך מהמצופה מרמת הידע והמיומנות הנדרשות על פי כיתתם.
 - תלמידים המגלים פער בין מידת ההשקעה שלהם בלמידה להישגיהם.
 - תלמידים לגביהם עולה צורך במענה ייחודי המותאם לצרכיהם בחטיבת הביניים
 - תלמידים שעולה לגביהם שאלה לגבי הגורם המשפיע על תפקודם באחד או יותר מהתחומים השונים. רגשי, לימודי, התנהגותי, חברתי, קשב וריכוז, תפקודים ניהוליים.
- המחנך, בשיתוף עם הצוות הבין מקצועי הכיתתי אשר יתכנס לכל הפחות שלוש פעמים בשנה, יבחר את התלמידים לגביהם יתקיים מעקב מעמיק.
- בישיבה הראשונה תכתב תכנית העבודה עם התלמיד ובישיבות הבאות יתבצע מעקב אחר השפעתה. לישיבה יגיע מחנך הכיתה עם תיעוד שנכתב על ידי הצוות החינוכי המלמד את התלמיד הכולל גם הערות מילוליות בהקשר למצבו של התלמיד. הדיון יתועד בתיק סמ"ל.
- בצב"מ האחרון בכל שנה שיתקיים בחודשים מאי יוני, יש לכתוב בעמודים 23-24 בתיק סמ"ל, סיכום המתייחס לתהליך שעבר התלמיד לאורך השנה, תוך התבססות על נתונים ותוצרים לימודיים הכוללים שני מבחנים של התלמיד בתחום בו עלה קושי וציון המלצות להמשך.

לקראת ישיבת המועצה הפדגוגית המתקיימת לפחות פעמיים בשנה:

- ✓ המחנך, בשיתוף הצוות הבין מקצועי יבחר את התלמידים לגביהם יתקיים דיון מעמיק.
- ✓ המחנך יכין מידע אינטגרטיבי אודות התלמיד, כפי שמשתקף בתיק הסמ"ל להצגה בישיבה.
- ✓ כאשר יופק תיק מקוון, יופק דוח אינטגרטיבי ממוחשב המציג את חוזקותיו של התלמיד ונקודות לחיזוק. הוא יסייע בהגדרת יעדים להתערבות מתאימה לצרכי התלמיד ויתייחס לתפקודים לימודיים שונים: הרגלי למידה, קשיים בתחום הקריאה, הבנת הנקרא, כתיבה, מתמטיקה, אנגלית, תפקוד רגשי, חברתי והתנהגותי. חשוב יהיה להציגו להורי התלמיד ולשתפם בתכנית ההתערבות.
- ✓ במהלך הישיבה ישלים הצוות החינוכי את הנתונים על התלמיד "בדף ישיבה/מועצה פדגוגית".
- ✓ במידה ואין מדובר באיתור ראשוני, יתקיים דיון אודות תכנית ההתערבות שנקבעה עבורו ויתבצע מעקב אחר התקדמותו של התלמיד.
- ✓ הצוות החינוכי ידווק את תכנית ההתערבות בכיתה ומחוצה לה בהתאם להחלטות המועצה הפדגוגית.

בסוף כיתה ח'

במסגרת בדיקת הצורך בנחיצות שימוש בהתאמות בדרכי הבחנות עבור תלמידים שאותו עם חשד ללקות למידה, יתעד הצוות החינוכי את התהליך שנעשה בבית הספר ואת התוצרים הלימודיים ויכתוב את ההחלטות בתיק הסמ"ל בעמודים 23-24..

בכיתה ט' - בשנה השלישית ליישום המתווה

בתחילת כיתה ט' יועבר מבדק עמ"ת משווה. המבדק מיועד לכל התלמידים - שלגביהם לא הוסר החשד ללקות למידה. את המבדק המקורי ותוצאותיו יש לצרף לתיק הסמ"ל.

עם קבלת תוצאות המבדק ולא יאוחר מה- 15 בנובמבר, ירכז המחנך, בסיועה של המת"לית את כל המידע שנאסף אודות התלמיד ויפיק דוח שיוצג בפני הצוות הבין מקצועי אשר על בסיס המידע יקבל החלטה את מי מהתלמידים יש להפנות למרכזים "מלקויות ללמידה" לצורך אבחון (נספח ג').

בסיום הדיון שיתועד בתיק ימליץ הצוות על דרכי ההתערבות הנדרשות לקראת המעבר לחטיבה העליונה.

4. בדיקת נחיצות התאמות בדרכי הבחנות

ההתאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב נועדו לפצות על קשיים ממקור נויורולוגי המתבטאים באופן הבעת הידע הקיים. כאשר עולה חשד מוצק ללקות למידה הגורם לתלמיד להפרעה בהעברת הידע עולה שאלה לגבי השימוש בהתאמות בדרכי הבחנות כמקור פיצוי.

מיהם התלמידים שלגביהם נדרשת הבדיקה?

- ❖ תלמידים עם הישגים נמוכים ביחס לגילם וליכולתם, המגלים פערים משמעותיים מאוד בתפקודם בין ובתוך המקצועות השונים.
- ❖ תלמידים שלאחר יישום התערבות ממושכת הכוללת משוב ובקרה על ההתערבות באמצעות תיק סמ"ל, כאשר במבחן ללא התאמות הם אינם מצליחים לבטא את הידע שרכשו ולא נמצאו דרכים יעילות לפיצוי על הקושי.

נחיצות לעומת יעילות ההתאמות

יעילות - ההתאמות בדרכי הבחנות מאפשרות לשפר את הישגי התלמיד (לפעמים זה יכול להיות יעיל לכולם) ולא בהכרח מסיבות הנבועות מלקות למידה.

נחיצות - מבחן ללא התאמות בדרכי הבחנות מונע מהתלמיד עם הקושי על רקע נויורולוגי לבטא את ידיעותיו.

תהליכים המסייעים באיתור תלמידים המועמדים לבדיקת נחיצות ההתאמות:

1. בחינת מקור הקושי בתפקודו של התלמיד במקצועות המבוקשים. יש לוודא כי מקור הקושי אינו נובע מסיבות אחרות כמו: תלמידאות לא הולמת, חוסר עניין, היעדרויות, היעדר פניות רגשית וכו'.
2. בחינת ההתקדמות והניסיון שהתלמיד רכש באסטרטגיות למידה.
3. בחינת תחומי חוזק של התלמיד והאפשרות שישמשו לו דרכי פיצוי.
4. בחינת ההלימה בין הממצאים, הכוללת הסכמה ברורה של רוב המורים לגבי נחיצות הבדיקה ובהלימה לממצאים המתועדים בתיק סמ"ל (חוות דעת מורים, מבחנים משווים ועוד).
5. בחינת המסקנות מהדיון בצוות הבין מקצועי הכיתתי, רצוי בהשתתפות פסיכולוג בית הספר, על בסיס אינטגרציה של המידע מהמקורות השונים המתועדים בתיק סמ"ל החל מכיתה ז' ועד נקודת הזמן בה יעלה צורך בבדיקת נחיצות ההתאמות (במחצית השנייה של כיתה ח').

אופן בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות

במידה ויוחלט כי נדרשת בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות, **במהלכה של שנת הלימודים** יתקיימו מבחנים עדכניים משווים אשר יתועדו גם בתיק הסמ"ל.

מבחנים משווים - מבחנים זהים: מבחן רגיל ומבחן שהתקיים עם התאמות בדרכי הבחנות. יש להתייחס לבדיקת הפער בהישגים עם וללא התאמות באופן מעמיק ומפורט, תוך התייחסות להבדלים בין שני המצבים בהיבט של איכות התשובה ברמת התוכן והמיומנות ולא רק לפער המספרי בציון. כמו כן, יש לוודא את הסיבה למקור הפער.

על מנת לאפשר לתלמיד לבטא את ידיעותיו בצורה מיטבית, לא ניתן לבחון אותו יותר מפעמיים על אותו מבחן (מבחן רגיל ומבחן משווה) ו/או במספר מבחנים ו/או במספר התאמות באותו היום. כמו כן, חשוב כי אורך המבחן המקורי לא יעלה על שני שיעורים אקדמיים רצופים.

סוגי התאמות בדרכי הבחנות לפי רמות:

התאמות ברמה 1 - ההתאמות אינן פוגעות במהות הנמדדת בבחינה- התעלמות משגיאות כתיב, הגדלת שאלון הבחינה, תוספת זמן, דף נוסחאות מורחב, שעתוק.

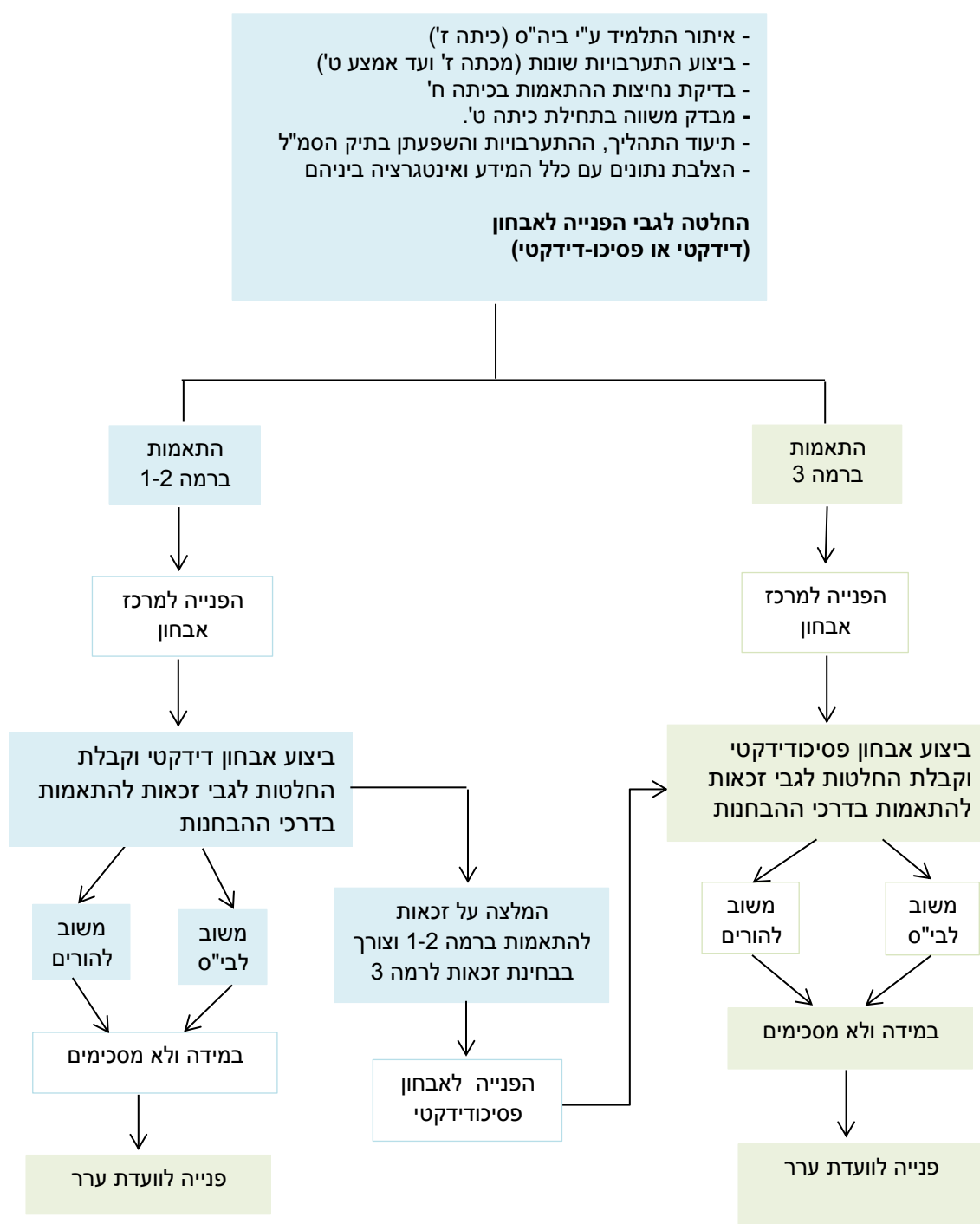
התאמות ברמה 2 - עלולות לפגוע באופן חלקי במהות הנמדדת בבחינה. מתייחסות בעיקר לשינויים בתנאי הבחינה ולא בתוכנה- הכתבה/ הקראה לבוחן ניטראלי (ללא מקצועות שפת האם), באנגלית השמעת שאלון או הקלדת/ הקלטת תשובות.

התאמות ברמה 3 - עלולות לשנות את המהות הנמדדת בבחינה – שינוי הן בתנאי הבחינה והן בתוכנה- מבחן בע"פ במקצועות רבי מלל, מבחן בע"פ באנגלית באמצעות מבחן מתוקשב, מבחן מותאם, המרת המבחן במתמטיקה למקצוע מדעי אחר.

הערות חשובות:

- ❖ בטרם בדיקת נחיצות התאמות בדרכי הבחנות ברמה הגבוהה נדרשת בדיקה של התאמות מרמה נמוכה יותר והוכחה על אי יעילותן. ככלל, התאמות ברמה 1 אמורות לתת מענה למרבית התלמידים עם לקות הלמידה והפרעת הקשב. רק במקרה הצורך יש לבדוק את נחיצותן של ההתאמות ברמה 2 ולאחר מכן במידת הצורך ובמקרים בודדים וחריגים בלבד ברמה 3.
- ❖ בבדיקת נחיצות ההתאמות בהן נדרשת התערבות של גורם אנושי **יש להקפיד ולהימנע מתיקון הנוסח של התלמיד מהוספה/ תיווך/ פירוש מילים/ הסבר/מתן הבהרות.**
- ❖ בבדיקת ההתאמה הכתבה לבוחן ניטראלי, תמליל תשובות התלמיד תכתב באופן **מדויק וזהה** (מילה במילה) לתשובותיו של התלמיד. הבוחן אינו יכול לשנות או לסייע למתן תשובה מדויקת יותר.
- ❖ בבדיקת ההתאמה של הבחנות בע"פ יש לשמור ככל שניתן על נאמנות המקור לדבריו של התלמיד.

5. תהליך ההפניה לאבחון לקויות למידה במרכז מלקויות ללמידה- תרשים*

*תלמיד עם חשד להפרעת קשב יופנה לגורמי הבריאות בקהילה להמשך בירור.

6. שותפי תפקיד

להצלחת יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" בבית הספר וברשות המקומית נדרשת הערכות מוקדמת, שותפות והשתתפות של כלל בעלי התפקידים והגורמים המעורבים בעשייה החינוכית. להלן פירוט המעורבים ושותפי התפקיד המרכזיים:

א. המפקח המחוזי רפרנט לנושא לקויות למידה והפרעת קשב

המפקח הרפרנט הוא נציגו של מנהל המחוז והדמות הבכירה במחוז האחראית על יישום מדיניות משרד החינוך בכל הקשור לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה וקשב. הוא איש המקצוע המתכלל והעוקב מקרוב אחר התקדמות יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" במחוז, מוביל את תהליך בחירת הרשויות המקומיות הנוספות מדי שנה, את ההיערכות טרום פתיחת שנת הלימודים, את ועדות ההיגוי הרשותיות, מפגשי הלמידה והמשוב ועוד.

מעורבותו ושותפותו של המפקח הרפרנט חשובה ככל שניתן בשגרות הנדרשות ביישום הרפורמה. הוא מסייע בתהליך ההערכות של המחוז, הרשות ובתי הספר ליצירת תשתית והתארגנות לפתיחת השנה. הוא מלווה, יחד עם המדריך המוביל בכל רשות, את פעילותן של ועדות ההיגוי הרשותיות ויישום התכנית בבתי הספר, מזמן מפגשי למידה עם שותפים במחוז (מפקח מגזרי, מפקח כולל, מפקחת מתאמת על הייעוץ, פסיכולוג מחוזי, מפקח רפרנט של תכנית אל"ה, מפקח חינוך מיוחד ועוד). כמו כן הוא מקדם שיח בוועדות המלוות בהקשר להתערבויות עם תלמידים עם חשד ללקויות למידה.

בשנה הראשונה ליישום הרפורמה, המפקח הרפרנט ישתתף, יחד עם המפקח הכולל, בוועדות ההיגוי הרשותיות ובשנים שלאחר מכן יעקוב מקרוב אחר קיומן ומסקנותיהן.

המפקח הרפרנט, לצורך קידום עבודתו, יוכל להסתייע באנשי מקצוע נוספים כגון: מדריך מוביל, מפקח כולל, מפקח מתאם על הייעוץ, פסיכולוג מחוזי, מפקח רפרנט של תכנית אל"ה, מפקח חינוך מיוחד ועוד.

ב. המדריך

המדריך מטעם אגף לקויות למידה ילווה יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" בבתי הספר וברשויות המקומיות הנבחרות. במסגרת תפקידו הוא יקדם יצירת שפה משותפת בכלל מוסדות החינוך בנוגע לאופן הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. המדריך יעבוד בתיאום עם השותפים ברשות המקומית ובבתי הספר בהתאם לצרכים השונים שמזמנת התכנית.

תחומי אחריות:

1. מעקב אחר השגרות הנדרשות ליישום הרפורמה ברשות המקומית ובבתי הספר.
2. הנחייה ופיתוח מקצועי של צוותי חינוך בתחום קידום תלמידים עם חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב.
3. קיום קשר רציף עם כל הגורמים ושותפי התפקיד ברמת מטה, מחוז, רשות מקומית ובי"ס.
4. ליווי ביה"ס במעקב אחר התקדמות התלמידים המאותרים.

שותפי התפקיד של המדריך:

- במחוז: מפקחים רפרטנים לתחום לקויות למידה, מפקח מתאם יעוץ, פסיכולוג מחוזי, מפקחים כוללים, מדריכי אל"ה, נציג מטעם המתי"א, מדריך אגף ילדים ונוער בסיכון.
- ברשות המקומית: מנהל מחלקת חינוך/מוביל רשותי, מנהל שפ"ח/רכז בשפ"ח, המפקח על ביה"ס, מפקחת על היעוץ, מנהל/ת פסג"ה, מנהל/ת המתי"א, מדריך אל"ה.
- בבתי הספר: מנהל חט"ב, רכזי שכבות, מת"לית, יועץ, פסיכולוג, מחנך, רכז השתלבות, מורים מקצועיים, נציג מטעם המתי"א.

ג. מנהל חטיבת הביניים

מנהל חטיבת הביניים אחראי לכלל העשייה המתרחשת בין כתלי בית ספר ובכלל זה על יישום הרפורמה "מלקויות למידה". תפקידו להוביל ולקדם את יישומה על מכלול היבטיה ולדאוג לקיומן של השגרות בהתאם לטבלת לוחות הזמנים ולרכיבים המופיעים בפרק "יישום התוכנית בחטיבת הביניים".

ד. מחנך הכתה

למורה המחנך חשיבות רבה בחייו של התלמיד. מעורבותו ביחס לתהליכים השונים המתרחשים בכיתתו, תוך שיתוף פעולה עם עמיתיו להוראה, חשובה ביותר. בנוסף, המחנך ישאף ליצור קשר ושיתוף פעולה בונה עם ההורים בכיתתו. במסגרת יישום הרפורמה "מלקויות למידה" מתחדד תפקיד המחנך – עליו לעקוב אחר התקדמות תלמידיו ואחר ביטויי התנהגות חריגה, כמו בעיית ביקור סדיר. המחנך מוביל את ישיבות הצוות הבין מקצועי ואת המועצות פדגוגיות הקשורות לתלמידים המתקשים שנבחרו להתערבות ויש לו תפקיד משמעותי ביישום הרפורמה "מלקויות למידה" כפי שיפורט להלן:

- שותף בתהליך האיתור הראשוני של התלמידים ובכתיבת תכנית ההתערבות לתלמיד
- אחראי על תיעוד ההתערבויות והשיחות האישיות עם התלמידים

- אחראי על תיעוד השיחות עם המורים וההורים בהקשר לתלמידים
- מוביל את ישיבות הצוות הבין מקצועי במסגרת המעקב אחר תלמידיו שנבחרו להתערבות.
- מתכלל את הזנת המידע בתיק הסמ"ל
- מיישם, מידע ומשתף את הצוות הכיתתי אודות דרכי התערבות מוצלחות ודגשים להוראה מותאמת לצרכי התלמידים
- שותף בקבלת ההחלטות בדבר נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות ו/או בדבר הצורך בהפניה לאבחון
- אחראי לעדכון ההורים בממצאי מבדקי האיתור ובהתערבויות עם התלמיד
- במידת הצורך יקיים שיתופי פעולה עם גורמי טיפול חיצוניים באישור ההורים.

ה. המורה המקצועי

עבודת המורה המקצועי נשענת על ידע פרופסיונלי המאפשר העלאת המסוגלות האישית והלימודית של כל תלמיד בתחום הדעת אותו הוא מלמד, על מנת לקדמו להישגים הנדרשים. הידע הפדגוגי הרחב של המורה המקצועי מאפשר לו להתאים שיטות הוראה ואסטרטגיות הוראה ספציפיות לתחום הדעת אשר הכרחיות לקידום של כלל התלמידים ובכללם התלמידים המתקשים ועם חשד ללקות הלמידה.

ככל שהמורה המקצועי יהיה שותף ומעורב בהבנת צרכיו של התלמיד וביישום הוראה מותאמת, הדבר יתרום לאפקטיביות ההתערבות ויעלה את הסיכוי לקידומו ולהצלחתו. על מנת להשיג מטרות אלה, נדרשות הפעולות הבאות:

- קשר קבוע עם המורה המחנך.
- הקניית ידע, מיומנות ואסטרטגיות למידה בשיעוריו המותאמים לשונות התלמידים.
- היכרות עם תחום לקויות הלמידה.
- שותפות בבחירת והתאמת תכניות ההתערבות לתלמיד המאותר.
- זימון התנסויות של למידה עצמית הכוללות התנסויות מגוונות.
- ניהול מעקב ותיעוד אחר תלמידים המדווחים על קושי או תלמידים שאותרו כמתקשים בתיק סמ"ל. חשוב לתעד את העבודה המתמשכת של מאפייני הקושי תוך התבססות על הדגמות.
- לקראת ישיבות הצוות הבין מקצועי: השלמת פרופיל עדכני של התלמיד והבנת התמודדותו עם המיומנויות הנדרשות במקצוע.
- ניתוח מעמיק של מבחני התלמידים התת משיגים. איתור הסיבות האפשריות לקושי כגון: הרגלי למידה חסרים, חוסר במיומנויות או קשיים על רקע אחר.
- בסוף כיתה ח' – בדיקת נחיצות התאמות בהבחנות עבור התלמיד.

- השתתפות במועצות/ישיבות הפדגוגיות של הכתה ולמידה משותפת אודות צרכי התלמידים המתקשים.

1. המת"לית

המת"לית בתכנית אל"ה היא הדמות המובילה והמתכללת את הרפורמה בבית הספר. במסגרת תפקידה היא חברה בישיבות הצוות הרב מקצועי הכיתתי ובצוות ההיגוי הבית ספרי העוסק בטיפול מערכתי ופרטני באוכלוסיית תלמידים מאתרים בכלל ובאוכלוסית התלמידים עם חשד ללקויות למידה בפרט. יחד עם הצוות הבין מקצועי המת"לית מסייעת בבחירת תכנית ההתערבות לתלמיד שאותר עם קושי. היא מנהלת מעקב אחר התקדמותו ומלווה את הצוות בתהליך המערכתי ובתכנון ההתערבות עם התלמיד. במידת הצורך, היא מעמיקה בתהליכי איתור רב ממדיים באופן פרטני עם התלמידים המאתרים. היא תשתתף גם במפגשים עם הורים וצוותי חינוך אחרים לשם העברה ועדכון מידע אודות התלמיד. היא מקנה ידע מקצועי ומנחה את הצוות החינוכי ביישום הוראה מותאמת וקידום של תלמידים עם חשד ללקויות למידה.

במסגרת הרפורמה "מלקויות ללמידה" יתווספו למשרת המת"לית 3 שעות שבועיות פרונטליות ושעה אחת פרטנית. השעות שנוספו מיועדות לתהליכי איתור, התערבות, הנחייה, תיעוד ומעקב אחר תלמידים מתקשים עם חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב והן יחולקו באופן הבא : שתיים למפגשים להעמקת ההכרות עם התלמידים ושעתיים לישיבות צוות, תיעוד והנחיית מורים. מעבר למבדק עמ"ת אותו עוברים כלל תלמידי השכבה במסגרת תכנית אל"ה, לרשות המת"לית עומדים כלים שונים המסייעים בהחלטה, תוצאות מבדקי איתור במתמטיקה ואנגלית, ערכת מעק"ב, תוצרי כתיבה של התלמיד, מבחנים בתחומי הדעת השונים, הכלי "ללמוד את התלמיד" ועוד. במסגרת היותה מומחית ומובילת הרפורמה בבית הספר, המת"לית תוביל ותנחה את מפגשי הפיתוח המקצועי בחדר המורים.

להלן פירוט תפקידיה של המת"לית על פני שנת לימודים:

i. תחילת שנה

- הערכות מערכתיות - שותפות במפגש ההערכות לתכנון שנה, בהיבטים של מערכת שעות, מועדי ישיבות צוות בין מקצועי, ועדות היגוי, בחירת תכנית ההתערבות התוספתית והפיתוח המקצועי של הצוות החינוכי.
- שותפות באיתור התלמידים והעברת מבדק עמ"ת בתחילת כיתה ז'
- קבלת החלטות סופיות לגבי התלמידים שייקחו חלק במסגרת הרפורמה מלקויות ללמידה
- הובלת ועדת ההיגוי הראשונה- הצגת נתוני התלמידים, בחירה ויישום התערבות מותאמת.
- העברת מבדק עמ"ת משווה בתחילת כיתה ט' לתלמידים שקיבלו התערבות בכיתות ז'-ח'.

- שותפות בקבלת החלטות בדבר המלצה על הצורך בהתאמות בדרכי הבחנות או בצורך להפנות לאבחון (עד סוף נובמבר של כיתה ט').

ii. במהלך השנה

- הובלת התהליך המערכתי של המעקב ותיעוד המידע הנאסף בתיק סמ"ל
- זימון מפגשים עם התלמידים המאוחרים - המפגשים כוללים שיחות אישיות ומבדקים פרטניים .
- ליווי והנחיית הצוות החינוכי בבחירה ויישום תכניות התערבות מותאמות בכיתה ובקבוצות קטנות.
- הובלה משותפת של ישיבות הצוות הבין מקצועי עם מחנך הכיתה במסגרת המעקב אחר התקדמות התלמידים.
- שותפות במועצות הפדגוגיות במסגרת המעקב אחר התקדמות התלמידים
- הובלת מפגשי הפיתוח המקצועי לחדר המורים יחד עם שותפים נוספים בבית הספר.
- זימון ישיבות מעקב עם מחנכים ומורים מקצועיים להדרכה בדבר הוראה מותאמת וליווי התיעוד בתיק סמ"ל.
- **במחצית השנייה של כיתה ח' – לגבי תלמידים שהידע שלהם לא בא לידי ביטוי בהישגיהם במבחנים למרות שהידע קיים ועולה שאלה בדבר הצורך בהתאמות בדרכי הבחנות- המת"לית תנחה ותלווה את המורים המקצועיים בתהליך "בדיקת נחיצות ההתאמות".**

iii. סיום שנה

- הובלת וועדת היגוי מסכמת
- משוב וקבלת החלטות לגבי המשך יישום הרפורמה בשנה הבאה: לו"ז פיתוח מקצועי, תכנית התערבות תוספתית, מערכת שעות ושגרות העבודה בבית הספר.
- צוות בין מקצועי מסכם - בכל שנה ובכל שכבת גיל, איסוף, ריכוז והצלבת המידע שנאסף בתיק סמ"ל וקבלת החלטות לגבי התלמידים לקראת ההמשך.
- בסוף כיתה ח' הצלבת המידע ובמידת הצורך התייחסות לתוצאות המבחנים וחווות דעת המורים בנוגע לצורך בבדיקת נחיצות ההתאמות והגדרת המענה הנדרש לתלמידים העולים לכיתה ט'
- הבחנה בין איפיונים שונים של תלמידים:
- א. תלמידים המעלים חשד ללקות למידה - עם הישגים נמוכים ביחס לגילם וליכולתם, המגלים פערים משמעותיים מאוד תוך אישיים בתפקודם, בין ובתוך המקצועות השונים למרות ההתערבות. הידע של תלמידים אלה לא בא לידי ביטוי בהישגיהם למרות עדויות שהידע נרכש .
- ב. תלמידים שאינם מגלים פערים בתפקודם ו/או מגלים קשיים על רקע אחר.

iv. לקראת המעבר לתיכון

- סיוע למחנך/יועצת בהוצאת סיכום מרכז מתוך "תיק סמ"ל" שיועבר לתיכון בהקשר להמשך התערבות מומלצת (באישור ההורים).

ז. היועץ החינוכי

תפקידו של היועץ החינוכי, לקדם התייחסות מערכתית ופרטנית המותאמת לשונות בצורכיהם של כלל התלמידים ובכללם תלמידים מתקשים ועם לקויות למידה וקשב. שותפותו המקצועית של היועץ ביישום הרפורמה חשובה ומשמעותית ביותר בתהליך האיתור, ההתערבות עם התלמידים והמעקב אחר התקדמותם ובליוי העבודה המערכתית הכרוכה בכך.

במעברים (מבי"ס יסודי לחט"ב): היועץ יהיה אחראי על איסוף מידע, ישתתף בפגישות עם הורים בהתאם לצורך, יידע את המחנך והצוות החינוכי במידע רלוונטי.

איתור תלמידים - ליווי תהליך איתור התלמידים עם חשד ללקויות למידה וקשב ומעקב אחר התקדמותם- יערך ע"י היועץ בשיתוף עם המת"לית ומחנך הכיתה.

צוות בין מקצועי – השתתפות בצוות הבין מקצועי למעקב אחר התקדמות התלמיד, קבלת החלטות בדבר בחירת ההתערבות המתאימה ומעקב אחר השפעתה באמצעות תיק הסמ"ל.

תיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה) – התיעוד של היועץ בתיק הסמ"ל יתמקד בהיבטים הרגשיים והחברתיים ובהתערבויות ותוצאותיהן. כאשר התיק יהפוך למקוון ליועץ תהיה הרשאת צפייה בתיק ויתאפשר לו לנהל מעקב אחר התקדמותו של התלמיד. מעקב זה יהווה בסיס לתכנון המשך עבודה מותאמת לצרכיו. היועץ ילווה את המחנך האחראי על תיק הסמ"ל ויעדכן אותו בנוגע למידע חשוב.

ועדות ההיגוי (3 פעמים בשנה): השתתפות בוועדה ואחריות להנחיית הצוות בהיבטים הרגשיים של התלמידים.

מעורבות בפיתוח המקצועי של חדר המורים – היועץ שותף בהנחיית המורים, בכל הקשור להתערבויות רגשיות בעבודה עם תלמידים המאותרים עם חשד ללקות למידה והפרעת קשב.

תכלול תכניות התערבות המשלבות היבטים רגשיים – היועץ יתכלל את המענים הרגשיים שיקבלו התלמידים ויערוך מעקב ובקרה.

סגירת שנה - בסיום שנה, ישתתף היועץ בצוות בין מקצועי כיתתי מסכם במטרה להעריך את רמת התפקוד של התלמיד ולקבוע את ההתערבות להמשך.

תהליכי החלטה בדבר הצורך בהתאמות בדרכי הבחנות – בכיתה ח' היועץ יהיה שותף בצוות בין מקצועי לצורך קבלת החלטות האם נדרשת בדיקה של נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות. ובגיבוש ההחלטה הסופית, בהתאם לממצאים שיעלו בבדיקה.

תהליכי החלטה להפניה לאבחון – היועץ יהיה שותף בצוות הבין מקצועי בהחלטה בדבר הצורך באבחון וסוג האבחון הנדרש (כפוף לאישור הורים).

ח. הפסיכולוג / השירות הפסיכולוגי חינוכי

השירות הפסיכולוגי החינוכי - אמון על רווחתם ובריאותם הנפשית של כלל התלמידים במערכת החינוך ובכללם תלמידים עם לקות למידה וקשב. עבודת הפסיכולוג משלבת ראייה פרטנית ומערכתית ומיועדת לתלמידים, למשפחותיהם, לצוותי החינוך ולקהילה.

א. עבודה מערכתית עם צוותי חינוך

- א. **ייעוץ לבית הספר** בכל הנוגע למדיניות הכלתם של תלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב
- ב. **שותפות בתכנון ובגיבוש התכנית בצוות הבין מקצועי:**
 - שותפות בדיון באשר לחשד לקיומה של לקות למידה, ולשיקולי הליווי הפדגוגי של התלמיד.
 - סיוע בבניית תוכנית התערבות ראשונית.
 - מעקב ודיון בנוגע לתלמידים שאותרו עם לקויות למידה ומקבלים סיוע.
 - מעקב אחר תלמידים, שהוחלט בעניינם על סיוע והפנייתם לסיוע חלופי במידה ומסתמן שהקושי העיקרי אינו לקות למידה.
 - חשיבה כוללת על תהליכי האבחון והטיפול בתלמידים עם לקויות למידה וקשב, כולל הסקת מסקנות מתהליכי התערבות, איתור מוקדים לשיפור ולשימור וקבלת החלטות בנוגע לשינויים עתידיים.

ג. קונסולטציה למורים :

- סיוע לצוותי חינוך בתהליכי איתור של תלמידים מתקשים
- ייעוץ פסיכולוגי פרטני בנוגע לתלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב.
- עבודה עם צוותי החינוך על מקומו ותפקידו של המורה בעבודה עם תלמידים עם לקויות למידה.
- הקניית הידע ויכולות התבוננות פסיכולוגית של הצוותים החינוכיים בנושאים הקשורים ללמידה: לקויות למידה, הפרעת קשב, התנהגות חברתית ורגשית אצל תלמידים עם ל"ל, מקומו ותפקידו של המורה בעבודה עם תלמידים אלה.

ד. עבודה מערכתית המותאמת לתכנית

- טיפול פרטני ו/או קבוצתי לתלמידים המאוחרים עם חשד ללקויות למידה וקשב.
- הדרכה/ ייעוץ/ טיפול פסיכולוגי להורים.

ה. שותפויות הורים- מורים- תלמידים

- התערבויות פרטניות ומערכתיות לקידום שותפויות בין בית הספר והמשפחה.

ו. תפקידי השפ"ח בטיפול בבקשות לביצוע אבחונים במרכזים "מלקויות ללמידה"

- קבלת הפניות להערכה ושיבוץ לסוג ההערכה הנדרשת
- ביצוע אבחון פסיכולוגי, פסיכו-דידקטי או דידיקטי
- אינטגרציה של המידע המתקבל מהאבחונים ומהמידע הבית ספרי ותיק סמ"ל בנוגע להתערבויות ומתן המלצות כלליות וקביעת ההתאמות בדרכי ההבחנות.
- עבודה עם התלמיד, הוריו והצוות החינוכי בעקבות האבחון ליישום ההמלצות ולגיבוש תכניות פדגוגיות ו/או התערבויות פסיכולוגיות על פי הצורך.

רמת רשות מקומית:

- שותפות בוועדת היגוי רשותית לצורך תכנון וגיבוש היישום של התוכנית.
- קידום חשיבה קהילתית ביחס לצרכי ילדים עם לקויות למידה וקשב.
- סיוע במיפוי צרכי בתי הספר ברשות המקומית
- קבלת החלטות לגבי תכניות התערבות יישוביות ברמת הרשות המקומית
- שותפות בתהליכי למידה ארגונית ברמה עירונית.

7. יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" בקרב תלמידים עם לקות למידה ו/או הפרעת קשב הזכאים לשירותי חינוך מיוחד במסגרת תכנית השילוב

אוכלוסיית היעד

פרק זה עוסק ביישום הרפורמה עבור תלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב, אשר נקבעה להם זכאות לתמיכה מסל שילוב

תהליך העבודה

1. במסגרת הרפורמה "מלקויות ללמידה" בחטיבות הביניים, מתקיימים תהליכים לאיתור ותמיכה לכלל התלמידים כולל אלה עם לקויות למידה והפרעת קשב הזכאים לתמיכה מסל שילוב, בהובלת מחנך הכיתה.

2. להלן מספר דגשים בהתייחס לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, אשר זכאים לתמיכה מסל שילוב:

- התלמידים¹, יכללו בתהליכי האיתור, אשר מתקיימים לכלל תלמידי השכבה באמצעות מבדק עמ"ת בשפה ומבדקים נוספים. מורת השילוב תיקח חלק בבדיקת המבדקים של תלמידיה. התיעוד לתלמידים¹ יהיה בתיק סמ"ל, כפי שיתבצע לכלל התלמידים שאותרו. כמו כן תגובש תוכנית חינוכית יחידנית (תח"י) כנדרש ולצרפה לתיק הסמ"ל. תיעוד התהליך יתקיים בהובלת מחנך הכיתה בשיתוף פעולה עם מורת השילוב והצוות הבין מקצועי (פירוט בטבלה שלהלן).
- התלמידים¹ יכללו במסגרת תוכניות ההתערבות הבית ספריות, על פי שיקול דעת הצוות הבין מקצועי.
- מחנך הכיתה ומורת השילוב, בשיתוף התלמיד, יגבשו תח"י באופן מותאם ליכולותיו ולצרכיו.
- התח"י ייושם בשיתוף פעולה עם כלל אנשי הצוות שיפעלו לקידום הישגי התלמיד.
- נדרשים שיתופי פעולה בין מחנך הכיתה, מורת השילוב והמת"לית ובין מדריכת "מלקויות ללמידה" למתאמת השילוב מטעם המת"א.
- מורת השילוב תהווה כתובת מקצועית להיוועצות לתלמידים¹ בעבור הצוות החינוכי, תנחה להתאמת תהליכי ההוראה במגוון השיעורים המתקיימים בכיתה, וכן תהיה שותפה לתהליכי העבודה הבית ספריים.

¹ תלמידים אלו-בכל מקום בו מצויין תלמידים אלו הכוונה לתלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב אשר נקבעה להם זכאות לתוכנית שילוב

- יש חשיבות מרובה בהשתתפות מורת השילוב במפגשי צוות בין מקצועי העוסקים בתלמיד¹, ובמיוחד בישיבת צוות בין מקצועי המתקיימת בסוף שנת הלימודים לצורך קבלת החלטות להמשך יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה".
- בהתאם להנחיות הנוגעות לכלל התלמידים המאותרים בשכבה, במחצית השניה של כיתה ח', יש לערוך בדיקה של נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות גם לתלמידים אלו.

יודגש כי מתן התאמות בתהליכי הערכה נועדו לסייע לתלמיד לעקוף קשיים אשר עלולים לפגוע ביכולתו לבטא את התקדמותו והישגיו, ולאפשר הערכה של רמת תפקודו גם לצורך תכנון מיטבי של תוכניות התערבות. לאור זאת, אין לאפשר מתן התאמות ללא בדיקת נחיצותן וזאת כדי למצות תהליכי פיתוח של מיומנויות וידע, לקדם ככל הניתן עצמאות בלמידה ובתפקוד ולתרום לפיתוח תחושת מסוגלות והנעה מלמידה.

התאמות רבות בדרכי הבחנות ופטור מביצוע מטלות הנדרשות מכלל התלמידים בכיתה, מונע מהתלמיד את ההתנסויות שהן תנאי ללמידה, הדבר מזיק להתפתחותו ופוגע ביכולתו של התלמיד להתקדם.

התאמות הפוגעות במהות הנבדקת אינן מאפשרות הערכה של מידת השליטה של התלמיד בתחום הנבדק. בחינת מתן התאמות בהבחנות לתלמידים אלה¹ יעשה לאחר בדיקה מקיפה של נחיצותן, תוך תיעודן בתח"י ובתיק סמ"ל. לעיון במסמך [התאמות בתהליכי הערכה לתלמידים עם צרכים מיוחדים](#).

יישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" בקרב תלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב זכאי תמיכה מסל לשילוב

להלן פירוט תהליך העבודה בשכבות הגיל השונות בחטיבת הביניים:

סוף כיתה ו' - לקראת המעבר לחטיבת הביניים			
תאריך	שותפים	כלל המערכת	תלמידים ¹ זכאי שילוב
מרץ - מאי לגבי התלמידים בכיתה ו'	יועצות מבתי הספר הקולט והמזין		בית ספר מזין - מגיש בקשה לקיום וועדת שילוב אודות תלמידים ממשיכים וחדשים. וועדות שילוב מתקיימות בבית הספר הקולט (חטיבה). עבור תלמידים, שלא ידוע מקום שיבוצם בחט"ב, וועדת שילוב תתקיים בבית ספר מזין. לאחר וועדת השילוב מורת השילוב תקליד את הנתונים בשילובית.
מאי – יוני לגבי התלמידים בכיתה ו'	יועצות מבית הספר היסודי ומחטיבת הביניים	העברת מידע על ידי יועצות יסודי ליועצות חט"ב לגבי תלמידים מתקשים, ותלמידים ¹ זכאי שילוב ביסודי (כולל המלצות לגבי המשך/ללא המשך זכאות לשילוב) - בכפוף לווייתור סודיות חתום על ידי ההורים.	

כיתה ז'			
תאריך	שותפים	כלל המערכת	תלמידים ¹ זכאי שילוב
אוגוסט- ספטמבר	מחנך ויועצת מבית הספר היסודי ומחטיבת הביניים.	העברת מידע בכפוף לחתימת הורים על ויתור סודיות	
ספטמבר- אוקטובר	מת"לית, מורת שילוב ושותפים נוספים בהתאם להחלטת מנהל	מבדק עמי"ת יועבר על ידי מת"לית ומבדקי איתור נוספים (מתמטיקה ואנגלית) יועברו ויבדקו על ידי מורים מקצועיים.	מבדק עמי"ת ומבדקי איתור נוספים (מתמטיקה ואנגלית) יועברו לתלמידים ¹ , ויבדקו על ידי מורים מקצועיים ומורת השילוב. פתיחת תיק סמ"ל והשלמת פרטי רקע ותיעודם.
לאורכה של כל שנת הלימודים תתקיים התערבות ותיעודה בתיק סמ"ל ויתקיימו מפגשים עם הורים למעקב ועדכון. יש לצרף לתיק סמ"ל פרוטוקולים ודיווחי הורים וצוות ושני מבחנים המעידים על הקושי של התלמיד. כלל המורים : השלמת פרופיל התלמיד פעמיים בשנה (סוף דצמבר וסוף מאי)			
אוקטובר - פברואר	מת"לית, מורת שילוב	העברת ערכת מעק"ב, "ללמוד את התלמיד" ע"י המת"לית עפ"י שיקול דעת.	העברת ערכת מעק"ב ומבדקים נוספים לתלמידים ¹ , ע"י מורת השילוב על פי שיקול דעת.
אוקטובר - דצמבר	צוות בין מקצועי	העמקה בנתוני המבדקים, הגדרת מטרות והתאמת תכניות התערבות לתלמידים מאותרים.	כתיבת תח"י בשילובית והוספת עותק לתיק הסמ"ל עד 15.11. במידת הצורך יתאפשר לתלמיד ¹ לקחת חלק בתכניות התערבות תוספתיות של הרפורמה "מלקויות ללמידה"
	כלל המורים	השלמת הפעימה הראשונה של מילוי פרופיל התלמיד בתיק סמ"ל לתלמידים המאותרים בכלל המערכת כולל התלמידים זכאי שילוב ¹ (לא יאוחר מסוף דצמבר)	

כיתה ז' (המשך)			
תאריך	שותפים	כלל המערכת	תלמידים ¹ זכאי שילוב
פברואר-מרץ	צוות רב מקצועי	מעקב, תיעוד, ואיסוף חומרים המעידים על השפעת ההתערבות בתיק סמ"ל בהמשך לתכנית התערבות מתמשכת ומשמעותית יבדק הצורך להפנות תלמידים מורכבים לוועדת שילוב	כתיבת הערכה מעצבת בשילובית: - תלמיד, אשר תכנית ההתערבות בשילוב לא הביאה לשיפור משמעותי בתפקודו: * יבחנו פעולות ואמצעים נוספים או/ואחרים במסגרת תוכנית השילוב * במקרים חריגים מאוד תיבדק אפשרות להפנותו לדיון בוועדת השמה בכפוף לנהלים ולהנחיות ² .
מרץ-15 מאי	צוות רב מקצועי		- וועדת שילוב בית ספרית/ וועדת השמה - תלמידים ¹ שאותרו ללא פערים משמעותיים, יבחן המשך מתן הזכאות.
יוני	כלל המורים	השלמת הפעימה השנייה בתיק סמ"ל לתלמידים המאותרים בכלל המערכת כולל תלמידים עם זכאות לשילוב ¹	
	צוות רב מקצועי	סיכום שנה והחלטה לגבי המשך תוכנית התערבות. כתיבת סיכום התערבות בתיק סמ"ל	דיון והחלטה לגבי המשך תכנית ההתערבות. כתיבת הערכות מסכמות בשילובית, וצירופן גם לתיק סמ"ל

² יש לבחון בכובד ראש מהלך זה תוך שיתוף והסכמת התלמיד והוריו

כיתה ח'			
תאריך	שותפים	כלל המערכת	תלמידים זכאי שילוב
לאורכה של כל שנת הלימודים תימשך ההתערבות ותיעודה בתיק סמ"ל בצירוף מבחנים המעידים על הקושי של התלמיד. כלל המורים: השלמת פרופיל התלמיד פעמיים בשנה (סוף דצמבר וסוף מאי).			
ספטמבר	צוות בין מקצועי	בחינת צרכי התלמידים בכיתה. המשך יישום התערבות עם כלל התלמידים המאותרים	
ספטמבר - נובמבר	מנהל, פסיכולוג, יועצת, מחנך, מורת שילוב	כתיבת תכנית התערבות בתיק סמ"ל וביצועה	- כתיבת תח"י בשילובית, וצירוף עותק לתיק סמ"ל. - במידת הצורך, וועדת שילוב לתלמידים חדשים (ספט'-אוק')
ינואר עד סוף שנה	מורה מקצועי	במידת הצורך בחינת נחיצות ההתאמות בהבחנות, בהתייעצות עם מת"לית ו/או מורת שילוב	
ינואר - מרץ	מחנך, מורים רלוונטיים	תלמידים שאותרו עם פערים משמעותיים: מילוי טפסים לוועדת שילוב ובמקרים חריגים מאוד הפנייה לוועדת השמה	
מרץ – 15 במאי	מחנך, יועצת, פסיכולוג, מורת שילוב	וועדת שילוב בית סיפרית שילוב/ ובמקרים חריגים מאוד הפנייה לוועדת השמה	
מאי- יוני	צוות בין מקצועי	ריכוז חומרים, דיון וסיכום לצורך קבלת החלטות בדבר נחיצות ההתאמות בהיבחנות בהתייחס לתלמידים המאותרים בכלל המערכת כולל תלמידים עם זכאות לשילוב ¹ .	

כיתה ט'			
תאריך	שותפים	כלל המערכת	תלמידים זכאי שילוב
לאורכה של כל שנת הלימודים מתן מענה לתלמידים בהתאם לצרכיהם ותיעוד ההתערבות והשפעתה בתיק סמ"ל			
ספטמבר	צוות ב מקצועי	- בחינת צרכי התלמידים בכיתה. - המשך יישום התערבות עם התלמידים המאותרים - העברת מבדק עמי"ת משווה לתלמידים המאותרים בכלל המערכת כולל תלמידים ¹ מורת השילוב תבדוק את מבדקי עמי"ת של תלמידי השילוב	
אוקטובר-נובמבר	צוות רב מקצועי	תיעוד ודיווח בשילובית ובתיק סמ"ל ובמידת הצורך הפנייה לאבחון (בצירוף המסמכים הנלווים בהתאם להנחיות) בהתייחס לתלמידים המאותרים בכלל המערכת כולל תלמידים ¹	
מאי-יוני	יועצת	תיאום, ריכוז והעברת המידע לצוות התיכון הקולט- בכפוף לווייתור סודיות	

8. תוכניות התערבות תוספתיות לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב

לקויות למידה והפרעת קשב משפיעים על מספר מעגלים בחייו של התלמיד: לימודי, חברתי, התנהגותי ורגשי. תכנית התערבות טובה מתייחסת למעגלים אלה ומתמקדת בתהליך ובתוצאותיו. כמו כן היא מזמנת התנסות הכוללת מענה מותאם ומעודדת פיתוח לומד מודע ועצמאי.

על מנת לבחור תכנית הנותנת מענה לצרכי התלמידים והמערכת, יש לערוך מיפוי רשותי ובית ספרי תוך התבוננות רחבה ככל האפשר על התכניות הקיימות ברשות ובבתי הספר בהקשר לתלמידים מתקשים.

שאלות מנחות העשויות לסייע- אילו תכניות קיימות לתלמידים עם חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב? במה הן מתמקדות? מה חסר? אילו מרחבי למידה קיימים? מי השותפים? מקומם של ההורים? איזה משאבי כח אדם פנימיים וחיצוניים מקצועיים עומדים לרשותנו?

בתהליך בחירת התכנית יש להתייחס:

- התחום בו רוצים להתמקד: רגשי, חברתי, פדגוגי, פסיכו-פדגוגי
- מרחבי למידה נדרשים
- תשתית מערכת מתאימה לדרישות התכנית (האם התכנית מתקיימת במסגרת שעות הלימודים או לאחריו, מס' המשתתפים, התאמת המערכת למנחה)

להלן התכניות התוספתיות המוצעות (ניתן לקרוא ולעיין במאפייני כל תוכנית [באתר שפינ"ט](#))

שם התכנית	אני יכול להצליח (א.י.ל.)	משיקים	לגעת מבעד לשריון	קבוצות רגשיות
מטרות	פיתוח מודעות עצמית וחיזוק תפקודים לימודיים רגשיים וחברתיים בהיבטים פסיכופדגוגיים	1. הקניית כלים להוראה מותאמת בכיתה ובקבוצה. 2. העצמת המורה כמומחה לשילוב בין תחום הדעת להוראת התלמידים עם לקויות למידה. 3. שילוב בין היבטים פדגוגיים ופסיכו-פדגוגיים	יצירת מודעות והבנה למאפייני הפרעת הקשב ואופן ביטוייה בחיי הילד. רכישת כלים למורה להתמודדות עם הוראה בכיתה. מתן כלים לתלמיד להתמודדות עם ההפרעה.	מודעות וקבלה עצמית של תלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב. הקניית מיומנויות להתמודדות מיטבית עם תסכולים והעצמת התלמידים הקניית מיומנויות המסייעות לתלמיד במיקוד שליטה פנימי
קהל יעד	כתה ז'- כלל המערכת. כתות ח'-ט' – תלמידים שלגביהם מתעורר חשד ללקויות למידה ו/או הפרעת קשב.	מורים למקצועות רבי מלל ומקצועות השפה - בחטיבות ביניים ותיכונים. ניתן להזמין הדרכה ממוקדת במתמטיקה ואנגלית	כלל המורים המלמדים בחטיבות ביניים.	התוכנית מיועדת ומותאמת לתלמידים בכתות יסוד ועד כיתה יב'.
משך התכנית	2-3 שנים	שנתיים ומעלה	1-2 שנים	שנה ומעלה
דגשים מרכזיים	1. העצמת הצוות 2. היבטים לימודיים-רגשיים-חברתיים	היבטים פדגוגיים ופסיכו-פדגוגיים העצמת המורה כמומחה לתחום הדעת	הדרכה פסיכו-חינוכית לחדר המורים היבטים התנהגותיים,	תהליך קבוצתי המתבסס על ה"כוחות התרפויטיים" של הקבוצה ומתמקד בהיבטים רגשיים של

	3. תוכנית מבוססת מחקר 4. העבודה בהתאם לפרוטוקול מובנה		רגשיים ולימודיים	ההתמודדות עם לקות הלמידה והפרעת הקשב
אופן העברת התכנית	שלב א'- הכשרת פסיכולוגים מהשפ"ח שלב ב'- הנחיית צוותי חינוך וליווי מקצועי של המנחים בכתות שלב ג'- ליווי והדרכת המורים המשמשים כ-case manager	מורי בית הספר עוברים השתלמות ובמקביל מקבלים הנחייה לגבי הטמעת התכנים במסגרת ישיבות הצוותים.	מורי בית הספר עוברים השתלמות ובמקביל מקבלים הנחייה לגבי הטמעת התכנים במסגרת ישיבות הצוותים.	הכשרת פסיכולוגים ו/ או יועצים להנחות קבוצות וקבלת הדרכה על ההנחיה.
יישום בשנים האחרונות	ברשויות מקומיות רבות- נצרת, מעלות, ירכא, אור עקיבא, כפר קרע, קרית ביאליק, קרית מוצקין, בית שמש	בבתי ספר שונים ברחבי הארץ, במגזר היהודי והלא יהודי. במסגרת השתלמויות מפמ"ר בפס"גות. בשנת תשעח הועברה ב- 30 בתי ספר ברחבי הארץ.	במחוז צפון ודרום במגזר היהודי והלא יהודי	במהלך השנים הוכשרו קבוצות רבות של פסיכולוגים בשפ"חים ויועצים חינוכיים. אלה הנחו קבוצות להורים ולתלמידים
תנאים נדרשים* (נספח ב')	1. חשיפת כלל המורים לתכנית (לפחות שעה) 2. אחת לחודש- פגישה של מנהל התהליך (הפסיכולוג) עם צוות מוביל בית ספרי	1. השתלמות בית ספרית לכלל חדר המורים או לצוות מוביל של לפחות 15 מורים. משך ההשתלמות בכל שנה 30 שעות. 2. 20 שעות ליווי והטמעה לצוותי	30 שעות במליאה בחדר המורים לכלל צוות ביה"ס. 20 שעות הטמעה בקבוצות קטנות של מורים.	1. הקצאת זמן ומקום ל- 12 מפגשים של שעה בקבוצה של 6-7 תלמידים 2. מנחה הקבוצה מקבל שש שעות נוספות לצורך

תהליך בניית הקבוצה עם צוות ביה"ס ו משוב בסיום התהליך. 3. השתתפות המנחה בקבוצת הדרכה על ההנחיה 4. המפגשים יכולים להתקיים בזמן הלימודים או בסיומם בהתאם לצרכי התלמידים, ביה"ס והמנחה. 5. קבלת אישורי הורים.		מורים במסגרת ישיבות צוותיות. 3. המורים יגישו במהלך השנה 3 תוצרים המבוססים על הכלים שנלמדו בהשתלמות. 4. התכנית מחייבת מהלך של שנתיים כדי לאפשר הטמעה של כלים ותהליכי עבודה מיטביים. 5. נדרשת השתתפות נציג מהנהלת בית הספר בהשתלמות.	(שעה). 3. אחת לשבועיים- פגישה קבועה של מחנכי השכבה עם מנהל התהליך (שעה). 4. בכתה ז'- שיבוץ שעה קבועה במערכת השעות להעברת תכני התוכנית ע"י המחנך עפ"י פרוטוקול מוכן. 5. סוף כיתה ז'- בחירת התלמידים איתם תעשה התערבות קבוצתית בכיתה ח'. 6. על ביה"ס להתחייב ליישום התכנית במהלך של שלוש שנים (כיתות ז-ט).	
---	--	--	---	--

***הפעלת התכנית מותנת בהתאמת שעות המנחים העומדים לרשות המערכת לתשתית הבית ספרית.**

בית ספר שירצה יוכל לבחור תכנית חלופית ממאגר התכניות של משרד החינוך במסלול הכחול או הירוק אשר עוסקת בעבודה עם תלמידים מתקשים ולשלוח אלינו לאישור (נספח ב').

9. מתווה הפיתוח המקצועי למורים

פיתוח מקצועי הוא חלק בלתי נפרד מהתפתחותם של אנשי חינוך. הפיתוח המקצועי מהווה הזדמנות להוביל הון אנושי המכיר ושולט במונחים המקצועיים בהקשר לתלמידיו. צוות חינוכי שיודע לבחור בכלים ובדרכים הנכונות לקידום תלמידים. במסגרת הפיתוח המקצועי שמציעה התכנית "מלקויות למידה", ילמדו המורים את ההיבטים התיאורטיים הקשורים ללקויות למידה והפרעת קשב והמדיניות בנושא, יכירו ויתנסו בעקרונות להוראה מותאמת בכיתה ובקבוצה, ישתפו בעמדות וסוגיות עימם מתמודד המורה בעבודה עם תלמידים מתקשים תוך שימוש באמצעים מגוונים.

במסגרת הרפורמה "מלקויות למידה", יינתנו בכל שנה 10 שעות לפיתוח מקצועי בחדר המורים למשך שלוש שנים.

שנה ראשונה

10 שעות	נושאים	פירוט התכנים	מועד	גורם מממן	הנחיה
3 שעות	ידע עדכני בתחום לקויות למידה והפרעת קשב. הצגת המדיניות וחשיפה לתכני הרפורמה "מלקויות למידה"	היכרות עם מדיניות המשרד. בירור עמדות, חשיפה לרכיבי התכנית, השגרות הנדרשות ולוחות הזמנים. חיבור אישי חווייתי על ידי הצגת סיפור אישי/ סרטון/ התנסות חווייתית.	סוף אוגוסט תחילת ספטמבר (רצוי בימי היערכות)	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון.	הצגת רפורמה – ע"י מדריך אגף לקויות למידה והפרעת קשב או מתל"ת בליווי מדריך. ידע עדכני- מתל"ת/ פסיכולוג/ איש מקצוע מהאקדמיה סיפור אישי – כהשלמה ליחידה זו ניתן להזמין מרצה אורח
2 שעות	תיק סמ"ל ככלי לאיתור ומעקב אחר תגובה להתערבות	הכרות עם תיק הסמ"ל ותרומתו לעבודת הצוות החינוכי. ניתוח מקרה.	אוקטובר נובמבר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	מתל"ת/ רכז לל/ יועצת/ פסיכולוג בליווי מדריך האגף.
3 שעות	הוראה מותאמת - עבודה לפי מודל RTI בכיתה	עקרונות להוראה מותאמת במסגרת כיתתית ברוח העיצוב האוניברסאלי	נובמבר דצמבר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	מדריך/ מתל"ת/ פסיכולוג או איש מקצוע מהאקדמיה
2 שעות	מעקב אחר תגובה להתערבות במהלך השנה, קבלת החלטות	כלים מערכתיים להבניית סיכום השנה. התבוננות	אפריל מאי	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	מדריך/ מתל"ת/ פסיכולוג

	עיון		מעמיקה על השפעת התערבות על תלמיד. משוברים, תובנות, הסקת מסקנות. התארגנות לקראת המשך התכנית בשנת הלימודים הבאה.	להמשך בהיבט מערכתי ופרטני.	
--	------	--	--	----------------------------	--

שנה שנייה

10 שעות	נושאים	פירוט התכנים	מועד	גורם מממן	הנחיה
3	הוראה מותאמת במסגרת הכיתה – העמקה	פרסונליזציה בהוראה הבנת הנקרא, הערכה חלופית והערכה מעצבת	אוגוסט ספטמבר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	מת"לית/ מורת שילוב
3	התערבות במסגרת קבוצתית (שעות פרטניות).	פיתוח לומד עצמאי באמצעות הוראת אסטרטגיות.	נובמבר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	מת"לית/ מורת שילוב
2	הרחבת ההיכרות עם מדיניות אגף ל"ל וה"ק דיאלוג עם התלמיד המתקשה והוריו.	מסמך ההתאמות על רצף ההוראה, הלמידה וההבחנות. "דיאלוג מורה תלמיד" – שפ"י	ינואר פברואר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	מדריך ל"ל/ רכז התאמות/ פסיכולוג/יועץ
2	הבחנה בין קשיי למידה ולקויות למידה.	התבוננות על תלמיד מתקשה, בדיקת נחיצות ההתאמות כחלק מתכנית העבודה עם התלמיד.	אפריל מאי	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	פסיכולוג/יועץ/ מתל"ית

שנה שלישית

10 שעות	נושאים	פירוט התכנים	מועד	גורם מממן	הנחיה
3	רפלקציה ומנטליזציה של מחנכים ומורים לתלמידים עם לקויות למידה בתהליכי הוראה	התנסות בהסתכלות רפלקטיבית של המורה על הקשר הנוצר בינו לבין התלמיד לקוי הלמידה	אוגוסט - ספטמבר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון.	פסיכולוג, מת"לית, יועצת, מנחה מהאקדמיה
2	רפלקציה ומנטליזציה של מחנכים ומורים לתלמידים עם לקויות למידה בתהליכי הוראה	התנסות בהסתכלות רפלקטיבית של המורה על הקשר הנוצר בינו לבין התלמיד לקוי הלמידה	נובמבר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	פסיכולוג, מת"לית, יועצת, מנחה מהאקדמיה
3	שימוש באבחון ככלי עבודה. הכנה לקראת המעבר לתיכון בהיבט לימודי.	מאבחון להוראה/ למידה. מרכיבי האבחון, ותוצאותיו כבסיס לקידומו של התלמיד. התמודדות עם עומס בלמידה. תפקודי זיכרון.	ינואר פברואר	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	פסיכולוג, מת"לית
2	עבודה עם הורים מעברים	שותפות עם הורים לתלמיד מתקשה. המעבר לתיכון כהזדמנות ואתגר.	אפריל מאי	באמצעות הפסג"ה בסעיף ימי עיון	פסיכולוג, יועצת

נספחים

נספח א' - תיק סמ"ל – סיכום, מעקב, למידה

מורים יקרים,

התהליך החינוכי הינו תהליך רציף ומתמשך הכולל גם תהליכי הערכה, בקרה ומשוב. אלה חשובים לבחינת יעילות ההתערבות והלמידה ומחייבים שקיפות באמצעות תיעוד קפדני ומדויק של תהליכי ההתערבות. לצורך מעקב – הסתכלות מתמדת אחר התהליך והתקדמותו - נבנה תיק סמ"ל.

עפ"י מודל התגובה להתערבות- RTI (Response To Intervention), אותו מאמץ משרד החינוך, נודעת חשיבות רבה לפיתוח מנגנונים ותהליכים להערכת התקדמות התלמיד לאורך שנות לימודיו במערכת. על פי תפיסה זו הצוות החינוכי נדרש להכרות מעמיקה עם כישוריו וצרכיו של התלמיד, הכרות הכוללת איתור התחומים הדורשים התערבות ובהתאם לכך, בנייה ויישום תכניות התערבות מותאמות. עיקר הדגש צריך להיות על הוראה והתערבות המותאמות לפרופיל האישי של התלמיד, תיעוד ומעקב אחר השפעתם בתיקו של התלמיד.

מעקב זה ימקד את הצוות במאפייני הכוחות והקשיים של התלמיד ויאפשר התבוננות על תהליכי שינוי לאורך שנות לימודיו בחטיבת הביניים.

בנוסף, עפ"י ספר האבחנות הפסיכיאטריות החמישי, DSM 5 הקריטריונים המשמעותיים למתן אבחנה לתלמיד עם לקות למידה או הפרעת קשב, מצביעים על נחיצות מעקב מתועד אחר תפקודו של התלמיד לאורך זמן ואחר תהליכי ההתערבות שבוצעו ומידת השפעתם.

משרד החינוך מאמין כי המורה הינו דמות פדגוגית המומחית בתהליכי הוראה ולמידה. ככאלה, המורים נדרשים לעקוב אחר התלמידים שאותו כמתקשים/ עם חשד ללקות למידה ולתעד מידע משמעותי. לפיכך, תיק סמ"ל הוא חלק בלתי נפרד מיישום הרפורמה "מלקויות ללמידה" המציג תיעוד כשגרה חינוכית בית ספרית ויהווה חלק מהמכלול הנדרש לקבלת החלטות לגבי התלמיד עם חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב.

תיק סמ"ל, המובא להלן ילווה את התלמיד מרגע איתורו כתלמיד המגלה קשיים ולאורך כל שנות לימודיו בחט"ב. בתיק זה יתועד התהליך החינוכי המתמשך בעבודה עם התלמיד. תהליך זה יסייע לדייק את בחירת המענה/ים הראוי/ים והאובייקטיבי/ים שיכול/ים להינתן לתלמיד ובקבלת החלטות עתידיות (תכנית אל"ה, שירותי חינוך מיוחד, שעות פרטניות, התערבות רגשית, אבחון ועוד).

המעקב הנדרש מפורט בטפסים המופיעים בהמשך.

המידע שייאסף בתיק הסמ"ל לאורך המסלול התלת שנתי בחטיבת הביניים, יכלול גם מבחנים בכתב ידו של התלמיד, שיחות אישיות עם התלמיד, גיליונות ציונים, בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי ההבחנות, פרוטוקולים ודיווחי הורים ומורים ודיון מבוסס נתונים בצוות בין מקצועי. כל המידע יהווה

בסיס בקבלת ההחלטות בדבר הצורך בהפניה לאבחון. יש חשיבות משמעותית לשיח וליידוע ההורים על תהליך ההתערבות עם התלמיד.

במידה ותתקבל החלטה להפנות את התלמיד לאבחון במרכזים "מלקויות ללמידה", הוא והוריו יוזמנו לקבלת סיכום המידע המציג את תהליך ההתערבות התלת שנתי בחטיבת הביניים, השפעתו עליו ואת ההמלצות להתערבות בהמשך, לצורך העברתו לגורם המאבחן.

וויתור סודיות - במעבר בין מסגרות החינוך, על מנת שלא לפגוע ברצף הטיפול חשוב לפנות אל ההורים בבקשה לויתור סודיות למסגרת הקולטת. ההורים יהיו רשאים לקבל את סיכום המידע שנאסף בתיק.

במסגרת המעקב אחר התקדמות התלמיד יש למלא בתחילת חודש נובמבר של כזה ז' את כל המידע שנאסף בתהליך האיתור. בנוסף לכך, פעמיים בשנה ולא יאוחר מהמועדים הבאים- סוף דצמבר וסוף מאי בכל שנת לימודים, יש להשלים ולעדכן את התיק במלואו במידע שהצטבר אודות התלמיד. נודעת חשיבות מרובה לדיווח, עדכון הפרופיל ותיעוד מצבו של התלמיד גם על ידי המורים המקצועיים. המורה המקצועי ימלא את אותו פרופיל ויצוין את שמו ואת תפקידו בעמוד הרלוונטי. רצוי שמספר מורים יתייחסו לאותו סעיף בפרופיל בכדי לקבל תמונה רחבה ככל האפשר. (ראה פירוט בטבלה הבאה).

בעל התפקיד	סוף נובמבר	בסוף דצמבר ובסוף מאי בכל שנה
	העמ' הנדרשים למילוי	העמודים הנדרשים למילוי
מחנך		1-3,8,9,12,15,16,22
הצוות הרב מקצועי (מחנך, יועץ, פסיכולוג ומת"לית / מורת שילוב)		7, 19-24
מת"לית/ מורת שילוב / מורת אל"ה	5	6, 10-13
יועץ / פסיכולוג ביה"ס		4, 14-16
מורה מקצועי להבעה הבנה ולשון בשפת אם		9-13, 15-16
מורה למקצוע רב מלל		9-13, 15-16
מורה מקצועי לאנגלית		12-13, 15-17
מורה מקצועי למתמטיקה		12-13, 15-17

תאריך :

כיתה :

מחנך:

מלקויות ללמידה

תיק סמ"ל – סיכום, מעקב, למידה

שם התלמיד:	שם משפחה:	ת"ז	תאריך לידה:
ארץ לידה:	תאריך עליה:	השפות המדוברות בבית (עם הילד):	מגזר

שם ההורה / אפוטרופוס	ת"ז	מס' טל' נייד:
מצב משפחתי נ / ג / פ / אחר: במידה וההורים לא גרים יחד אצל מי מתגורר התלמיד? _____	<u>כתובת מגורים:</u> ישוב : רחוב ומס' בית : כתובת מייל:	
	תעסוקה עובד/ לא עובד	מצב בריאותי (מחלה, נכות)

שם ההורה / אפוטרופוס	ת"ז	מס' טל' נייד:
מצב משפחתי נ / ג / פ / אחר:	<u>כתובת מגורים:</u> ישוב : רחוב ומס' בית : כתובת מייל:	
	תעסוקה עובד/לא עובד	מצב בריאותי (מחלה/ נכות)

כישורים ייחודיים, תחביבים ותכונות

ציין מאפיינים, תכונות, תחומי עניין ועיסוק של התלמיד, תחומים בהם קיימת התמדה וסקרנות גם בפעילויות המתקיימות מחוץ לשעות הלימוד בבית הספר

תמצית שיחות אישיות עם התלמיד/ה

<u>תאריך</u>	

תמצית שיחות עם ההורים

<u>תאריך</u>	

רקע התפתחותי שנמסר על ידי ההורים / אפוטרופוס

(להשלמה על ידי מחנך בסיוע יועצת / פסיכולוג)

התפתחות	רמת תפקוד	הערות
הריון	תקין / לא תקין / לא ידוע	
לידה	תקין / לא תקין / לא ידוע	
התפתחות מוטורית	תקין / לא תקין / לא ידוע	
התפתחות שפתית	תקין / לא תקין / לא ידוע	
אחר		

תאריך	סוג הבדיקה	ממצא רפואי	שם החתום על המסמך	המלצות
	בדיקת ראייה			
	בדיקת שמיעה			
	נירולוג			
	קלינאית תקשורת			
	מרפאה בעיסוק			
	פסיכולוג			
	אחר			

תאריך	תיאור	הערות
		מחלה/אשפוז
		טיפול תרופתיים קבועים

אבחונים קודמים (להשלמה על ידי יועצת / פסיכולוג)

סוג האבחון: דידקטי / פסיכולוגי / פסיכודידקטי / קשב/ אחר:	תאריך האבחון:
שם המאבחן :	
יוזמי האבחון: ההורים/ הצוות החינוכי	
הסיבה להפניית התלמיד לאבחון:	
סיכום תחומי חוזק וקושי של התלמיד :	
המלצות:	

תוצאות מבדקים ומיפויים להשלמה על ידי מת"לית/ מורת שילוב/ מורה אל"ה				
מבדק עמי"ת: ציון מסכם רמת ביצוע <u>בהבנת הנקרא</u>		ציון מספרי במבדק השלם: בחירה : מתקדמת, תקינה, בסיסית, נמוכה מבסיסית.		
מבדק עמי"ת : ציון מסכם רמת ביצוע <u>בהבעה בכתב</u>		ציון מספרי במבדק השלם: בחירה : טובה מאוד, טובה, בסיסית, נמוכה, נמוכה מאוד.		
מבדקי מיפוי בתחומי הדעת השונים	<u>ציון</u>	<u>קשיים</u> (פירוט במלל)	<u>כוחות</u> (פירוט במלל)	<u>הערות</u>
מבדק מיפוי במתמטיקה בתאריך:				
מבדק מיפוי באנגלית בתאריך :				
מבדק מיפוי אחר ב: _____ בתאריך :				

תוצאות מבדקי ערכת מעק"ב

(אגודת ניצן ומכון מופת, הוצאת יסוד 2003)

להשלמה על ידי מת"לית/ מורת שילוב/ מורה אל"ה

תאריך: הערות:	<u>יש לשבץ את ציון רמות הביצוע של התלמיד/ה</u> <u>(על פי נורמות לכיתה ו'):</u>	
	בלתי תקין, נמוך מאוד, נמוך מהממוצע, תקין מתחת לממוצע, ממוצע, תקין מעל הממוצע, גבוה, גבוה מאוד	
	קצב: _____ דיוק: _____	קריאת מילים בודדות
	קצב: _____ דיוק: _____	קריאת טקסט מנוקד "עשרים תלמידים"
	קצב: _____ דיוק: _____	קריאת טקסט "מעטפת האוויר"
	קצב: _____ דיוק: _____	הכתבה

דף פתיחה פרופיל תלמיד

תאריך: _____

(מילוי באחריות מחנך)

התלמיד שולט במיומנות כתיבה והבעה בכתב	התלמיד שולט במיומנות קריאה והבנת הנקרא	התלמיד שולט בהבעה בעל פה	התלמיד מבין את הנשמע
כן / לא	כן / לא	כן / לא	כן / לא
עמ' 11	עמ' 10	עמ' 9	עמ' 9

כישוריו החברתיים של התלמיד טובים	מצבו הרגשי של התלמיד טוב	התלמיד מאופיין במוטיבציה והרגלי למידה	התלמיד קשוב ומרוכז
כן / לא	כן / לא	כן / לא	כן / לא
עמ' 15	עמ' 14	עמ' 13	עמ' 12

התלמיד שולט במתמטיקה בהתאם לגילו	התלמיד שולט באנגלית בהתאם למצופה בגילו	התנהגותו של התלמיד טובה
כן / לא	כן / לא	כן / לא
עמ' 18	עמ' 17	עמ' 16

במידה ויצוין "**כן**" באחת השאלות אין צורך להשלים את שאלות ההרחבה בתחום. יש להתייחס לתחום זה כחוזק (כוחות) של התלמיד ולציין זאת **בעמוד 19**.

במידה ויצוין "**לא**" באחת השאלות, יש להשלים את שאלות ההרחבה המופיעות בהמשך באותו תחום.

למילוי על ידי : מחנך / מורה מקצועי להבעה הבנה ולשון בשפת אם / מורה מקצועי למקצוע רב מלל חשוב לציין את שמותיהם ותפקידם של השותפים במילוי חלק זה.

1 – כלל לא 2- במידה מועטה 3- במידה מסוימת 4 – במידה רבה 5 - במידה רבה מאוד						
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	תפקודי הבנת הנשמע בהתאם למצופה מבני גילו
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						משתתף מיוזמתו בדיונים כיתתיים ומשיב לשאלות המורה
						מבין הוראות הניתנות בעל פה בכיתה (הוראות לביצוע מטלה לימודית, להתארגנות יום-יומית וכו')

1 – כלל לא 2- במידה מועטה 3- במידה מסוימת 4 – במידה רבה 5 - במידה רבה מאוד						
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	הבעה בעל פה בהתאם למצופה מבני גילו
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						מנסח את רעיונותיו בעל פה בצורה בהירה ותקינה

למילוי על ידי : מת"לית/ מורת שילוב / מורה מקצועי לעברית/ערבית:הבעה הבנה ולשון בשפת אם / מורה מקצועי למקצוע רב מלל. יש לציין את שמותיהם ותפקידם של השותפים במילוי חלק זה.

1 – כלל לא 2- במידה מועטה 3- במידה מסוימת 4 – במידה רבה 5 - במידה רבה מאוד						
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	קריאה והבנת הנקרא בהתאם למצופה מבני גילו.
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						קורא קריאה קולית מדויקת תוך שימת לב גם לסימני הפיסוק שבטקסט
						קורא בקצב המתאים לגילו
						מבין הוראות כתובות
						כאשר קורא בעצמו מבין טקסטים מתחומי תוכן שונים כגון ספרות, מדעים, היסטוריה וכו'.
						כאשר מקריאים לו מבין טקסטים מתחומי תוכן שונים כגון ספרות, מדעים, היסטוריה וכו'.
						משיב על שאלות הדורשות איתור מידע בטקסט.
						משיב על שאלות הדורשות פרשנות והיסק של הטקסט
						מבין משמעות מילים וביטויים בטקסט שאינם מוכרים לו (לפי הקשר , מבנה המילה)

למילוי על ידי : מת"לית/ מורת שילוב / מורה מקצועי להבעה הבנה ולשון בשפת אם / מורה מקצועי למקצוע רב מלל. יש לציין את שמותיהם ותפקידם של השותפים במילוי חלק זה.

1 – כלל לא 2- במידה מועטה 3- במידה מסוימת 4 – במידה רבה 5 - במידה רבה מאוד						
הערות (במטלות הבעה בכתב התייחסו גם לארגון וקישור, עושר לשוני, פיתוח רעיונות, משלב ופיסוק)	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	כתיבה והבעה בכתב בהתאם למצופה מבני גילו
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						מספיק להעתיק מהלוח את הנדרש בשיעור
						כותב בכתב יד קריא (ארגון הדף, גודל ועיצוב אותיות, רווחים)
						כותב בכתיב נכון (ללא שגיאות כתיב)
						משיב על שאלות בכתב בצורה מובנת, מנומקת ורהוטה בהתאם לדרישות המטלה
						מביע נכונות להתמודד עם מטלות כתיבה*
						במטלות כתיבה* מנסח רעיונות בבהירות ובאופן תקין

* מטלת כתיבה – כתיבה בהיקף של כ- 50 מילים ומעלה

למילוי על ידי : מחנך / מת"לית/ מורת שילוב/ מורה מקצועי. יש לציין את שמותיהם ותפקידם של השותפים במילוי חלק זה.

1 – כמעט תמיד 2 – לעיתים קרובות 3 – מידי פעם 4 – לעיתים רחוקות 5 – אף פעם						
(נא לשים לב לסולם)						
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	תפקודי קשב בהתאם למצופה מבני גילו
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						דעתו מוסחת בקלות בידי גורמים חיצוניים (רעשים, חפצים, תנועה בכיתה וכו')
						מתקשה לעבוד ברציפות ולשמור על דיוק במהלך עבודתו.
						עושה הפסקות רבות במהלך ביצוע מטלות לימוד.
						מחמיץ פרטים מהותיים הנאמרים במהלך שיעור
						לא מבקר את תוצריו הלימודיים.
						לא קשוב להוראות על מנת לדייק בעבודתו
						אינו מתאפק. מתפרץ לדברי אחרים ואינו יודע לחכות לתורו.
						מתקשה לשבת רגוע ומאופיין בתנועות יתר
						ממהר לענות, אינו מתכנן מראש סדר פעולות במטלת לימוד (תרגיל, מבחן, עבודה עצמית)

למילוי על ידי : מחנך / מת"לית/ מורת שילוב/ מורה מקצועי.

1 – כלל לא 2- במידה מועטה 3- במידה מסוימת 4 – במידה רבה 5 - במידה רבה מאוד						
הערות	באיזה מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	מוטיבציה והרגלי למידה בהתאם למצופה מבני גילו.
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						ביקורו בבית הספר סדיר ועקבי
						נוכחותו בשיעורים רציפה
						מגיע מאורגן ומסודר עם הציוד הנדרש
						מגלה מוטיבציה ללמידה
						מבצע ומגיש מטלות לימודיות בזמן
						מבצע משימות של למידה באופן עצמאי בכיתה

1 – כמעט תמיד 2 – לעיתים קרובות 3 – מדי פעם 4 – לעיתים רחוקות 5 – אף פעם (נא לשים לב לסולם)

הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	היבטים רגשיים בהתאם למצופה מבני גילו
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						מראה שינויים פתאומיים וקיצוניים במצב הרוח (שמחה-עצב, רוגע-עצבנות, אדישות-כעס)
						מתקשה להסתגל לשינויים ומעברים (בין מטלות, בין פעילויות) בשגרה הבית ספרית
						מגיב יתר על המידה לגירויים שונים (רעש, מגע, תאורה, אמירות, מבטים, הערות וכו')
						מתקשה לחזור לתפקוד לאחר שנתקל בקושי
						מגיב בכעס קיצוני ופתאומי במצבים יום יומיים כמה פעמים ביום ("פתיל קצר")
						מסתגר בתוך עצמו
						מביע חרדות ופחדים המשפיעים על תפקודו
						אומר "לא ילך לי" או מתבטא באמירות המבטאות ערך עצמי נמוך
						מביע מחשבות או אמירות אובדניות
						נראה בודד, כבוי ועצוב

למילוי על ידי: מחנך בשיתוף יועץ/פסיכולוג ומורה מקצועי

1- אף פעם 2 – לעיתים רחוקות 3 – מידי פעם 4 – לעיתים קרובות 5- תמיד						
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	היבטים חברתיים בהתאם למצופה מבני גילו
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						מקיים קשרים חברתיים קבועים עם חבר אחד או יותר
						פועל בדרכים מקובלות כדי להשתלב במצבים חברתיים
						משתתף באופן פעיל בפעילויות חברתיות בבית הספר
						משתף פעולה עם תלמידים שונים בעבודות קבוצתיות (במשימות לימודיות או חברתיות)
						מבין מצבים חברתיים

למילוי על ידי: מחנך בשיתוף יועץ/פסיכולוג ומורה מקצועי

1- אף פעם 2 – לעיתים רחוקות 3 – מידי פעם 4 – לעיתים קרובות 5- תמיד

1- אף פעם 2 – לעיתים רחוקות 3 – מידי פעם 4 – לעיתים קרובות 5- תמיד						
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				שם ותפקיד רצוי מספר בעלי תפקיד	היבטים התנהגותיים
	שנה"ל תשע"ט		שנה"ל תשע"ח			
	31.5	31.12	31.5	31.12		
						שומר על כללי ההתנהגות המקובלים
						נשמע להוראות המורה והצוות החינוכי
						הופעתו הולמת את כללי בית הספר

למילוי על ידי: מורה לאנגלית

1 – כלל לא 2- במידה מועטה 3- במידה מסוימת 4 – במידה רבה 5 - במידה רבה מאוד					
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				אנגלית בהתאם למצופה מבני גילו
	31.5	31.12	31.5	31.12	
					מבין אוצר מילים בסיסי
					משתמש באוצר מילים בסיסי
					קורא באופן עצמאי ומבין את הטקסט
					הקריאה באנגלית שוטפת
					הקריאה באנגלית מדויקת
					מבין הוראות כתובות באנגלית
					משיב בעל פה לשאלה באנגלית בהתאם לתוכן הנשאל
					משיב בכתב לשאלה באנגלית בהתאם לתוכן הנשאל
					שיבושי האיות מתאימים ללומד שפה זרה (לדוגמה: really במקום really dress במקום dress)
					כותב משפטים באנגלית בתחביר ודקדוק בסיסיים
					מתפקד בצורה משביעת רצון בשיעורי אנגלית

למילוי על ידי : מורה למתמטיקה

1 – כלל לא 2- במידה מועטה 3- במידה מסוימת 4 – במידה רבה 5 - במידה רבה מאוד					
הערות	באיזו מידה ההיגד מאפיין את התלמיד				מתמטיקה
	31.5	31.12	31.5	31.12	
					מגלה עניין ומשתף פעולה בשיעורי המתמטיקה
					שולט בארבע הפעולות במספרים שלמים
					מראה ידע במושגים הקשורים לצורות וגופים גאומטריים בהתאם לרמת הכיתה.
					אומד בצורה נכונה את התשובה שאמורה להתקבל (למשל: לא יקבל תשובה של שבר כשמדובר במספר אנשים).
					פותר שאלות מילוליות מתמטיות בהתאם לרמת הכיתה
					פותר תרגילים שבהם נדרש שימוש בסדר פעולות החשבון בהתאם לרמת הכיתה
					מתרגם בין ייצוג מילולי לייצוג מספרי (למשל: תרגיל מתאים לפתרון שאלה) ו/או אלגברי (למשל: משוואה מתאימה לפתרון שאלה) ו/או גרפי
					מיישם ללא קושי נוסחאות מתמטיות פשוטות (למשל: נוסחה לחישוב שטח והיקף של מלבן)
					מצליח לפתור משוואות פשוטות (למילוי מאמצע כיתה ז')

חוזקות ותחומים לחיזוק העולים מתוך הפרופיל, מהדיווחים, והנתונים

תחומים לחיזוק	חוזקות ותחומים בהם לא נמצא קושי	
		<u>מחצית א'</u>
		<u>מחצית ב'</u>

תיעוד ההתערבות בכיתה

מחנך, מורה מקצועי, אחר _____

<u>תחום ההתערבות:</u>		תאריך התחלה :
		סיבת ההתערבות
		מטרות :
		תיאור ההתערבות עם התלמיד:
		מדדים להצלחה
תוצאות ההתערבות והשפעתה		
המלצות	תוצאות ו/או השפעת ההתערבות	
		31.12
		31.5

תיעוד ההתערבות בשיעור/ טיפול פרטני / קבוצתי (מידע על ההתערבות מחוץ

לביה"ס יועבר על ידי ההורים או באישורם)

נותן ההתערבות : מת"לית, מורת שילוב, מחנך, יועץ, מורה פרטנית, מורה אל"ה , פסיכולוג, מטפל רגשי, קלינאית תקשורת, מרפא בעיסוק, נציג שח"ר בית ספרי, קב"ס, גורם חוץ בית ספרי, אחר _____

<u>תחום ההתערבות:</u>		תאריך התחלה :
		סיבת ההתערבות
		מטרות :
		תדירות שבועית :
		תיאור ההתערבות עם התלמיד:
		מדדים להצלחה
תוצאות ההתערבות והשפעתה		
המלצות	תוצאות ו/או השפעת ההתערבות	
		31.12
		31.5

תיעוד דיונים נוספים בהקשר לתלמיד:

[illegible]

שם התלמיד: שם משפחה: כיתה: תאריך:

סיכום הדיון בישיבת הצוות הבין מקצועי המסכם מעקב תלמיד

שמות המשתתפים ותפקידם: _____

1 נמוך מאוד	2 מתחת לממוצע	3 ממוצע	4 טוב מאוד	5 מצוין	דרג את השיגו של התלמיד בתחומים הבאים בהתאם להצלבת המידע מתיק סמ"ל
					קריאה והבנת הנקרא
					כתיבה (איכות וניסוח)
					מתמטיקה
					אנגלית
					שפה זרה נוספת _____
					קשב
					הרגלי למידה
					מוטיבציה

כן	לא	פירוט (הכרחי לפרט)
		האם יש שיפור בתפקודו של התלמיד בתום שנת התערבות?
		האם לתלמיד ידע שאינו מתבטא בהישגיו?
		האם קיימים פערים בהישגים בין ובתוך המקצועות השונים? התייחס לפערים בין מקצועות רבי מלל לדלי מלל ומקצועות השפה (ערבית, עברית, שפה זרה נוספת).
		האם קיימים קשיים מהותיים בהבנת הנלמד, כגון: הבנת הוראות, הבנת הנשמע גם במצבים של תיווך?
		האם קיימת פניות רגשית ללמידה?
		האם התלמיד רכש אסטרטגיות המאפשרות לו להתקדם?

1. האם מומלצת התערבות נוספת בשנה הבאה? _____ במידה וכן נא לציין מהי _____

2. גורמים נוספים שיכולים להסביר את הקושי:

3. דרג (בין 1-4) את תפקודו של התלמיד באמצעות המחווה _____

1 - נמצאו פערים חריגים ומשמעותיים במידה רבה מאוד המעלים חשד מוצק כי מקורם הינו על רקע ללקות למידה בלבד	2- נמצאו פערים במידה בינונית המעלים חשד כי מקורם הינו על רקע ללקות למידה	3- נמצאו פערים קלים במידה מועטה המעלים חשד כי מקורם הינו על רקע ללקות למידה	4- לא נמצאו פערים
---	--	--	-------------------

קבצים ומסמכים נוספים

יש לצרף תצפיות, פרוטוקולים, גיליונות ציונים (כולל סוף כיתה ו'), שני מבחנים הכוללים הערות של המורה המעידים על קשייו של התלמיד, סיכומי שיחות עם התלמיד והוריו ותוצרים לימודיים נוספים המחזקים את המידע המופיע בתיק הסמ"ל.

הקובץ המצורף

תאריך :
תאריך :
תאריך :

הקובץ המצורף

תאריך :
תאריך :
תאריך :

סיכום המידע ועיקרי הדיון (יש למלא בסוף כל שנה את עמוד זה ואת העמוד הקודם - סיכום הדיון בישיבת הצוות הבין מקצועי) :

החלטות, המלצות ויעדים להתערבות בהמשך :

תאריך : _____ חתימה: _____

נספח ב' - בקשה לאישור יישום תכנית התערבות תוספתית במסגרת

הרפורמה "מלקויות ללמידה" - בחטיבת ביניים

תאריך: _____

מחוז: _____ פרטי הבעלות/ רשות מקומית: _____

שם ביה"ס _____ סמל מוסד: _____

מספר התלמידים בחט"ב: _____ מספר הכיתות _____

מספר תלמידים: בכיתה ז' _____ בכיתה ח' _____

שם ממלא הבקשה: _____

שם איש הקשר האחראי על התכנית מטעם המנהל _____ תפקיד: _____

מס' טלפון נייד: _____ כתובת דוא"ל: _____

שמות חברי הוועדה הדנה בסוג ההתערבות הנדרשת:

שם	תפקיד

1. בקשת בית הספר:

א. תיאור מאפייני בית הספר (משאבים, תכניות בית ספריות ותכניות תוספתיות הפעילות בבית הספר בתחום העבודה עם תלמידים מתקשים ועם חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב).

ב. תיאור מאפייני הצוות החינוכי (ותק, ניסיון, מוטיבציה, ידע מקצועי בתחום לקויות הלמידה, הכשרות קודמות בתחום לקויות הלמידה)

ג. תיאור מאפיינים ייחודיים של אוכלוסיית התלמידים הלומדים בחט"ב :

ד. מה לדעתכם חסר בבית הספר ועשוי לקדם את העבודה עם התלמידים המאותרים כמתקשים?

ה. קהל היעד:

א. במידה והתוכנית מיועדת לתלמידים, מספר התלמידים הצפויים להשתתף בתוכנית

ההתערבות התוספתית: כתה ז' _____ כתה ח' _____

ב. במידה והתוכנית מיועדת למורים יש לציין את מספר המורים הצפויים לקחת חלק

בתכנית _____

א. שם התכנית המבוקשת _____

ז. רציונל לבקשת התכנית

ח. במידה ומבוקשת תכנית חלופית (מתוך מאגר התכניות של המשרד), נא להוסיף סקירה קצרה של התכנית כולל עלויות, היקף שעות, אופן ההפעלה ודרכי ההערכה.

פירוט התכנית החלופית:

ט. השלימו את הפרטים הבאים (בהתאם לתנאים הנדרשים המופיעים בהמשך) :

מס' המפגשים הצפוי במסגרת התכנית _____

מועד התחלה צפוי _____ ומועד סיום צפוי _____

הערות נוספות בנוגע לבקשה :

תאריך _____ שם ממלא הטופס _____ חתימה _____

שם מנהל בי"ס _____ חתימה _____

פירוט התנאים הנדרשים לתכניות התוספתיות בבתי הספר

שם התכנית	הקצאת מנחה לחדר מורים	הקצאת מנחה לעבודה ממוקדת	מס' שעות למפגש	סה"כ שעות לביה"ס	הערות
"משיקים"	30 שעות	20 שעות הטמעה לצוות מצומצם	2 - 4 שעות	50 סה"כ שעות	בית ספר שיפעיל משיקים כהשתלמות מוסדית יכול לקבל את 20 השעות לטובת הטמעה. בנוסף, יתאפשר לו לבחור קבוצה רגשית.
"לגעת מבעד לשריון"	30 שעות	20 שעות הטמעה לצוות מצומצם	2 - 4 שעות	50 סה"כ שעות	בית ספר שיפעיל "לגעת מבעד לשריון" כהשתלמות מוסדית יכול לקבל את 20 השעות לטובת הטמעה. בנוסף, יתאפשר לו לבחור קבוצה רגשית.
קבוצה רגשית אחת	-	12 מפגשים בני שעה של מנחה לקבוצה של 6-10 משתתפים + 6 שעות עבור המנחה לצורך הכנה ומשוב.	שעה	18 סה"כ שעות	במידת הצורך, ניתן להפעיל יותר מקבוצה אחת
"אני יכול להצליח" (א.י.ל.)	3 שעות (חד פעמי)	פעם בשבועיים שעה עם מנהל תהליך ומחנכי כיתות ז' + אחת לחודש מנהל תהליך עם צוות מוביל + שיעור קבוע במערכת אחת לשבוע של מחנך כיתה ז' בכיתתו. התכנית למשך 3 שנים.		8 סה"כ שעות חודשיות כפול 10 חודשים + 3 = 83	
תכנית חלופית					1. התכנית תבחר ממאגר התכניות של משרד החינוך (במיקוד מענה למתקשים). התכנית צריכה להופיע במסלול הכחול או הירוק. 2. בסעיף ז' בטופס ההזמנה, הכרחי למלא עלויות, היקף שעות, אופן ההפעלה ודרכי ההערכה

- פירוט זה לא כולל עלויות נוספות שיממן אגף לקויות למידה והפרעת קשב בשפ"י שאינן מופיעות בטבלה כגון הכשרה והדרכה על הדרכה קבוצתית.

נספח ג'- טבלת ריכוז נתונים – סוף שנה

מחוז	רשות	שם מפקח כולל	שם מפקח רפרנט	שם בית ספר	סמל מוסד	סה"כ תלמידים בשכבה	כיתה (מס' סידורי)

בעקבות קבלת ההחלטות במפגשי הצוות הרב מקצועי, דרגו את רמת קשייו של התלמיד בין 1-4

[illegible]

שם _____ תפקיד _____ חתימה _____

נספח ד' - דוגמא לתכנית התערבות עם תלמיד בכיתה

תכנית עבודה בכיתה מחנך, מורה מקצועי, אחר _____

תאריך: התחלה:	1.11.17	תחום ההתערבות: קשב והבעה בכתב
סיבת ההתערבות	הנמכה בתפקודי הקשב המתמשך (קושי להתמיד בקשב ולמידה לאורך זמן) מוטיבציה נמוכה לעבודה בכיתה. קשיים בהבעה בכתב.	
מטרות:	<u>קשב, מוטיבציה והרגלי למידה:</u> העצמת התלמיד וחזוק המוטיבציה ללמידה. פיתוח לומד עצמאי בכיתה. הכוונה ותמיכה להעלאת טווח הריכוז לאורך השיעור ופיתוח תהליכי הפעלה בקרה עצמית. <u>תחום כתיבה:</u> ניסוח רעיונות בבהירות ובאופן תקין בהתאם לנדרש. רכישת מבנים לכתיבת סוגות שונות הרחבת יכולת ההבעה בכתב	
תיאור ההתערבות עם התלמיד:	<u>קשב מתמשך ומוטיבציה:</u> - פירוק המשימות לקצרות טווח - סימון המקום בו המורה נמצאת (באיזה שורה מקריאה, כתיבה על הלוח של ראש הפרק) - מתן הפסקות קצרות וחזוק בסוף כל משימה בין מטלות למידה ממושכות - הצגת מסגרת הזמן ותוכנית השיעור על הלוח וסימון כל מעבר לשלב הבא - שימוש בתמונות, תרשימים. - חלוקת תפקידים מתאימה בעת מתן משימה קבוצתית - מתן אפשרות להפוגה (מחוץ לכיתה) במהלך למידה ממושכת באופן מוסכם עם המורה המלמד בכיתה - הצמדה לתלמיד מאורגן ומתמיד לשם ביצוע מטלות למידה והכנה למבחנים בכיתה, בוואטסאפ ו/או בבית. - מכתבי עידוד לתלמיד עם עותק להוריו - חיזוק (בנוס של מס' נקודות) על הוכחת למידה (הגשת תוצר בכתב ידו המעיד על למידה משמעותית בבית לקראת מבחן או על הגשת מחברת מלאה בכתב ידו).	

<u>הבעה בכתב :</u> • הדגמות על הלוח של תוצרים תקינים ובלתי תקינים ואיתור מאפייניהם בהתאם לתחום הדעת. • משוב מקדם על תוצרים כתובים במבחנים ועבודות של התלמיד ודרישה להגישם לאחר תיקון. • שימוש במחווים לשם בקרה עצמית על מטלות כתובות בשיעורים ובמבחנים.	
<u>קשב מתמשך ומוטיבציה:</u> • דיווח מורים על עליה במדדי הדירוג בתחומי התפקוד בקשב ומוטיבציה • דיווח של התלמיד והוריו • הערות של המורים המקצועיים בתעודה המעידים על שיפור <u>כתיבה:</u> • ניסוח תשובה תקינה במטלת כתיבה בהתאם לנדרש בתחום הדעת. • דיווחי מורים על שיפור בסעיפי הבעה בכתב בתיק סמ"ל.	מדדים להצלחה

נספח ה' – הצעה למכתב להורים

הורים יקרים,

תלמידים מתקשים ו/או תלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב זקוקים למענה הולם לקשייהם. מענה זה כרוך בבניית תשתית מקצועית לעבודה מערכתית ופרטנית עם תלמידים אלה. על מנת לקדם את המענה, משרד החינוך החל ביישום רפורמה חדשה, בשם "מלקויות ללמידה" ואנו שמחים לבשר כי בית ספרנו נבחר להשתתף בה.

הרפורמה מדגישה את חשיבות האיתור המוקדם של התלמידים המתקשים, באמצעות מבדקי מיפוי שונים ובהמשך, התערבות מקצועית והוראה מותאמת. זאת, לצד פיתוח מקצועי של הצוות החינוכי לאורכה של השנה וליווי והדרכה של אנשי מקצוע מומחים בתחום לקויות הלמידה.

במסגרת הרפורמה בתחילת הלימודים בחטיבת הביניים, יעביר צוות אל"ה לכלל תלמידי שכבת ז' את "מבדק עמי"ת" הממפה את קשיי התלמידים בתחום הבנת הנקרא והבעה בכתב. בנוסף, יועברו מבדקי איתור במתמטיקה ובאנגלית. לתלמידים המאותרים תיקבע תכנית התערבות המבוססת על הוראה מותאמת והקניית מיומנויות למידה. התהליך כולל מעקב אחר התקדמות התלמידים אשר יתועד במשך תקופת הלימוד בחטיבת הביניים. לאחר התערבות תלת שנתית יערך תהליך מובנה של משוב ובקרה לגבי הצורך בבדיקות ובהתערבויות נוספות.

מהלך זה מאפשר לבית הספר את הזמן הנחוץ כדי להכיר את התלמיד, כוחותיו וצרכיו, לקדמו בהתאם ולהכשירו להיות לומד עצמאי המתמודד עם האתגרים בתחומי הדעת השונים.

שיתוף הפעולה שלכם ההורים עם בית הספר והעברת המידע הרלוונטי הקשור לילדיכם הינו חשוב ומשמעותי.

הנכם מוזמנים להרצאה/ מפגש עם הצוות החינוכי להסבר מפורט על הרפורמה והמענים שיינתנו לבנך/בתך _____ אשר תתקיים ביום _____ בשעה _____

בברכה,

צוות בית הספר